

UNITÁRIUS ÉLET

XLVII. évfolyam 6. szám

1993. november-december

KARÁCSONYI ÜZENET *Van-e helye házuknál?*

*...és megszülte elsőszülött fiát.
Bepólyálta és a jászolba fektette,
mivel a szálláson nem volt számukra hely.
Lk 2,7*

Mindössze egy félmondat utal Lukács evangélista leírásában arra, hogy az áldott állapotban lévő édesanya, férjével majd újszülött gyermekével kint reked, nem jut számukra hely a vendégfogadó házaknál.

A karácsonyi történetek olvasásakor átsiklunk felette, az angyalok kórusának örömdája elnyomja ezt a szomorú mozzanatot.

Elénk idéződik a fiatal pár képe, akik Betlehembe érve, házról házra járnak, hogy pihenőhelyet találjanak. A várandós asszony, érthetően fáradt és izgatott. Tudja és érzi, hogy a Gondviselő milyen szerepet szánt neki, hogy világra hozza, s felnevelje majd Isten Szent Fiát.

„Eljött az ő születésének ideje”, és világra hozta azt a csodálatos embert, aki a hívő keresztények számára a világosságot, az értelmet, a fényt jelenti ebben a nehezen eligazodható világban. A nem hívők számára is történelmi tény a létezése, s talán örök talány marad élete és munkássága.

Ez a szó: KARÁCSONY fogalommal vált. Mégis mindannyiunknak mást és mást jelent. Az időpont sem véletlenül esik a téli napforduló idejére, mely számos ősi kultusz ünnepe is.

Az Óegyházban a 4. századig január 6-ikán ünnepelték Jézus születését. A niceai Zsinat december 25-ikére helyezte ezt át.

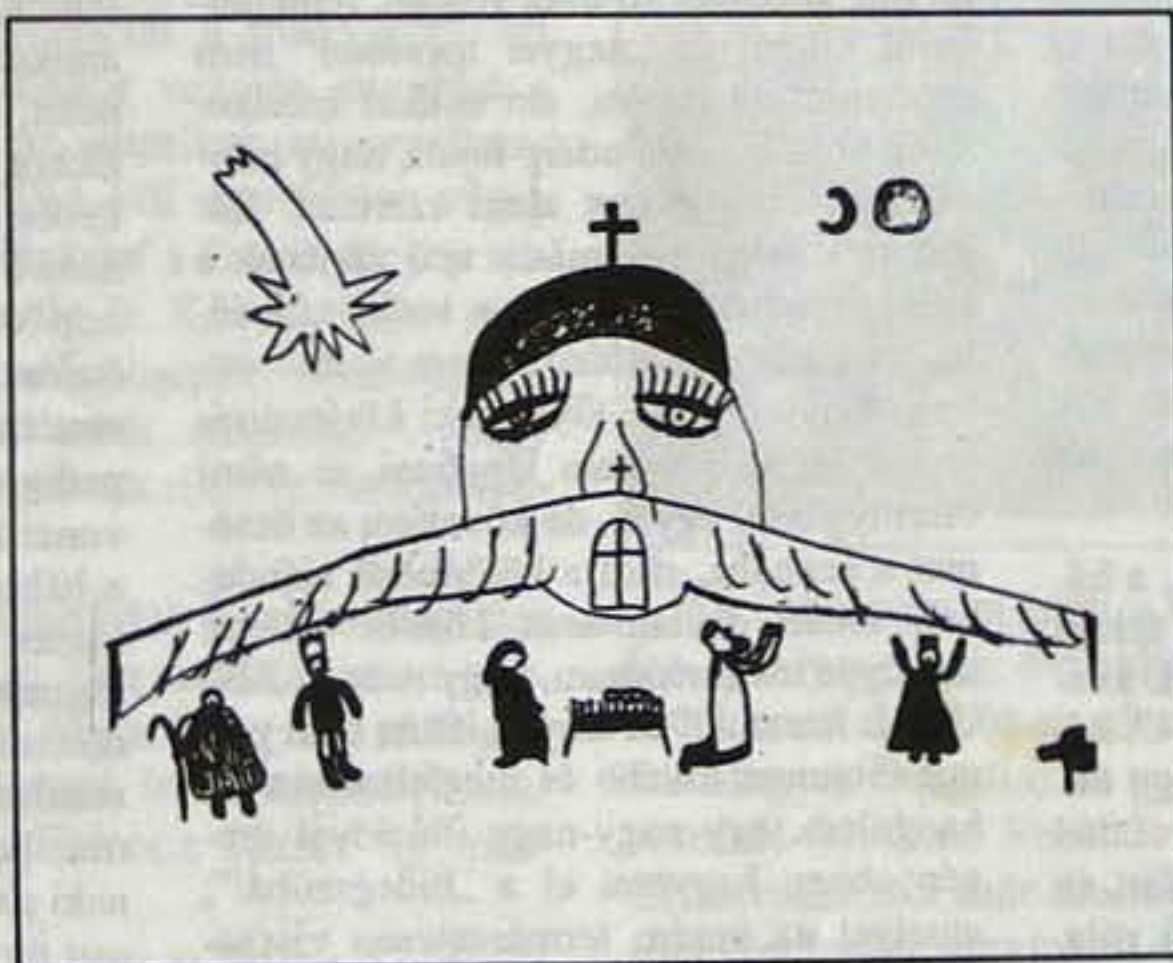
A középkorban, német vidéken jelentkezik először a fenyőág-díszítés Salzburgban, majd az 1600-as évektől Strassbourgban fenyőfát állítanak.

➤ Karácsony az az ünnep, melyen másoknak szerzünk örömet. Meglepetésekkel, ajándékokkal. Odafigyelünk a gyermekekre, az idősekre, a betegeknek, az elesettekre. Karácsony előtti hetekben a budapesti egyházközség tagjai számtalan csomagot vittek el felebarátaink otthonába.

Karácsony először a megelőlegezett bizalom és szeretet ünnepe. Mi mindannyian megajándékoztunk vagyunk. Mennyei

Atyánk a megajándékozó, aki a názáreti Mestert küldi el nekünk, hogy megszabadítson a bűntől, a tudatlanságtól és a halálfélelemtől.

Olyan felmérhetetlen ez az örökké tartó karácsonyi ajándék! Vajon hogyan lehetnének méltóak erre? Mivel viszonyozhatjuk Istenünknek ezt a mérhetetlen szeretetet? Mivel ajándékozhatjuk meg őt?

Gáspár, Menyhért, Boldizsár

Nagy Zoltán (12 éves)

A hívő ember nap mint nap önvizsgálatot tart az isteni törvények tükrében, s őszinte bűnbánata után remélheti az isteni megbocsátást és ezzel együtt saját újjászületését.

Gondviselő Isten! Mennyei Édesatyánk!

Köszönjük Neked Karácsony szent ünnepét, azt a csodálatos ajándékot, mellyel meglepted teremtett világodat. Köszönjük, hogy elküldted názáreti Szent Fiadat, aki megmutatta nekünk, hogyan kell itt ezen a földön Neked tetsző életet élni. Kérünk Téged, tedd áldottá bennünk háláérzésünket, s Szent Lelked ereje által tégy bennünket erőssé, hogy „az erőtlenség erőtlenségeit hordozzuk”, felebarátként tiszteljük és szeressük embertársainkat, a Te nagy neved dicsőségére!

Amen.

Orbókné Szent-Iványi Ilona

Istentől áldott karácsonyt és békés, boldog új esztendőt kívánunk olvasóinknak!

Ady Endre

A JÉZUSKA TISZTELETÉRE

A született Jézus,
Ez igézetes gyermek,
Áldja meg azokat,
Kik a szívünkbe vernek
Mérge szuronyokat.

Áldassanak bennünk
A kifeslett vér-rózsák:
Bánat, kín, szenvedés.
Mert Jézus volt a Jóság
S a nagy, szent türelem.

Csengessünk csengőkkel,
Szeressünk szeretettel,
Örüljünk, ha sírunk,
Ha ránk tör minden ember
S ha álul bántatunk.

A született Jézus
Született így s kívánta;
Hogy ez legyen az üdv:
Minden hívság kihányva
Életünk gömbiből.

Az isten nem ver bottal.....!

Kicsi gyermekkorunkban többször is hallottuk szüleinktől, a felnőttektől ezt az intelmet, amikor valami olyasmit tettünk, vagy éppen készültünk tenni, amire rá lehetett mondani, hogy az Istennek nem tetsző. Bevallom, hittük is meg nem is, felfogtuk az értelmét meg nem is. Pedig az életünkben ezután bekövetkezett események, élmények istenfélővé tettek sok olyan embert is, aki korábban nem volt az.

Akkor már – ötven évvel ezelőtt, a háború kellős közepén – egyre inkább érezni lehetett ugyanis, hogy sötét fellegek kezdenek tornyosulni hazánk egén. 1943 késő őszén, tél elején már csaknem egy évvel túl voltunk az oly sok magyar család számára gyászt hozó doni katasztrófán, és noha mi gyerekek nem sokat tudtunk róla, annyit azonban éreztünk, hogy sokat romlottak az életkörülmények. Rosszabb lett a közellátás, bevezették a jegyrendszert, és egyre-másra eltűntek az üzletekből azok az árucikkek, amelyek gyártása valamilyen módon a hadigazdálkodással függtek össze. Egyre többször hallottuk a szüleinktől, hogy ezt se lehet kapni, azt se...! Mind gyakrabban hallottuk a biztatást: „Majd ha béke lesz...!” Megjelentek a különböző pótlások (szója, szaharin, planta tea), a műszálas textiliák, a fatalpú cipők, sőt még a kerékpárgumit pótolni hivatott rugós fakerékpárt is!

Ilyen „műrostos” körülmények között készülődtünk decemberben az utolsó, még úgy-ahogy békésnek mondható Karácsonyunkra. Négyszobás lakásunk két szobáját a szüleink – tüzelőanyagtakarékosságot céljából – télire lezárták, és az egyik, ún. hidegszobában gyűjtötték össze azokat az ajándékokat, amelyekhez az üzletekben apránként hozzájutottak. Én, no-

ha már csaknem 10 éves voltam, rendületlenül hittem az „angyal mesében” nem úgy, mint az öcsém, aki sokkal kételkedőbb volt. Ez nála odáig fajult, hogy mindenáron bizonyosságot akart szerezni. Rájött arra, hogy egy másik ajtó zárjának a kulcsa pontosan beleillik a lezárt szobába, és amikor a szüleink nem voltak ott, kinyitotta azt. Gyermeki kíváncsiságomat én sem tudtam legyőzni, és némi viszolygással ugyan, de követtem az öcsémet a szobába, ahol a különböző ajándékok láttán diadalmasan közölte velem: „na ugye megmondtam, hogy nem az ANGYAL hozza...!” A tények láttán nem volt mit vitatnom tovább és meglehetősen lehangoltan, egy nagy-nagy illúzióval szegényebben hagytam el a „hidegszobát”, amelyet az öcsém természetesen visszazárt, mintha ott sem jártunk volna. Így nemcsak egy szép hit foszlott szerte, hanem természetesen a meglepetésektől is megfosztottuk magunkat – legalábbis akkor azt hittük – mert úgy tűnt, most már tudjuk, hogy mit is kapunk Karácsonyra. Ezúttal elmaradt tehát az a jól ismert várakozó bizsergés, izgalom, amivel az ünnep előtt a meglepetést szoktuk várni.

Pedig volt meglepetés, csak egészen más előjellel. Az történt ugyanis, hogy a lezárt szobában nagy örömmel láttam olyan kisvasúti kocsikat is, amelyeket az egy évvel korábban kapott készlet kiegészítéséhez kértem, hogy bővíteni lehessen velük a szeretett játékunkkal való foglalatosság örömeit. Alig vártam, hogy eljőjön a Karácsony és a fa alatt megtaláljam ezeket a tehervagonokat. Elképzelhető tehát a meglepetésem, amikor az égvilágon mindent megtaláltam, amit az előzetes „titkos szemlén” láttam, csak éppen az oly hön-áhitott vagonok hiányoztak a fa alól. Na-

gyon elszontyolodtam, és amikor nagy óvatosan rákérdeztem a szüleimtől, hogy miért nem hozott az Angyal vagonokat, akkor azt a választ kaptam, hogy biztosan nem kapott a boltban. Bár ez akkor hihető volt – hiszen az áruellátás még játék tekintetében is akadozott már akkoriban – nem mondhattam meg, miszerint én láttam, hogy voltak ilyen vagonok az ajándékok között, mert akkor rögtön kiderült volna a turpisságunk. Mit volt mit tenni, bele kellett nyugodni, hogy „ez biztosan az Isten büntetése, aki ugyebár mindent lát! Így látta ezt is, hogy mi csalárd módon behatoltunk a lezárt szobába, kifürkésztük a titkot, és így szól az Angyalnak, hogy büntetésből vigye vissza éppen azt az ajándékot, amelyről tudta, hogy a legjobban vágyakozom rá”. Emiatt súlyos szemrehányást is tettem az öcsémnek, akit joggal okoltam a történetekért, hiszen az ő hitetlensége és kíváncsisága miatt estem el a vonatozás újabb élményeitől. A dolgok ilyen alakulásán láthatóan ő is mélyen elgondolkozott, és tovább őrizte a titkot, miközben egy kicsit hitelesebbnek tűnt neki a címben idézett mondás.

Csak sok évvel azután, már csaknem felnőtt korunkban tisztázódtak a dolgok, amikor anyáknak elmeséltük a történetet, hogy tulajdonképpen mi is történt? Ekkor tudtam meg, hogy nem „égi intézkedésre” maradtak el a játékvasok, hanem ő vitte vissza a boltba, mert csak itt-hon derült ki, hogy nem kapcsolhatók össze a korábbi vagonokkal, mert más rendszerű volt a vonóhorguk! A megfelelő pedig akkor valóban nem volt kapható. A vonat kiegészítésére a későbbiekben még a háború után sem kerülhetett sor soha – hiszen a háború szele minden egyéb ingóságunkkal együtt ezt is elsodorta – felnőttkorunkig abban a hitben éltünk, hogy mindez Isten büntetése volt, aki ugyebár nem bottal, hanem pl. így bünteti azt, aki neki nemtetszőt cselekszik. Ekkor egy kicsit úgy éreztem, ismét találkoztam Istennel...!

Ez az eset bennünk, gyerekekben egész fiatalunkra kihatóan megerősítette azt az erkölcsi tartást, amely segített bennünket a helyes út megtalálásában, amikor a szabad, nem szabad, az illik, nem illik örök dilemma oly sokszor előadódó döntéshelyzetében kellett a követendő irányt megválasztani. Vajha a mai gyerekek, unokáink is kapnának olyan hitet, erkölcsi támaszt tőlünk felnőttektől, tanítóiktól, mint amilyent mi kaptunk annak idején! Akkor talán nekik is könnyebb lenne különbséget tenni a jó és a rossz között, és a gyerekek jogi büntethetlensége nem csábítana annyi gyereket a rossz útra, kevesebb lenne a gyermekkorú bűnelkövető!

Budapest, 1993. szeptember

Gy. Pap Zsolt

Egy sikeres konferenciáról

A Magyarországi Unitárius Egyház a tordai ediktum 425. évfordulója tiszteletére 1993. október közepén Budapesten „Az unitarizmus ma” címmel konferenciát rendezett.

Az értekezlet gondolata az Egyház Képviselő Tanács határozatában már 1992. végén megfogalmazódott és mintegy záróaktusa volt a jubileumi 1993-as év hasonló külföldi és hazai rendezvénysorozatának.

A konferencia október 15-én délelőtt az egyházi központ zsúfolásig megtelt gyülekezeti termében Bencze Márton püspökhelyettes-egyházi elnök áhítatával kezdődött, majd Bartók Béla főgondnok távollétében dr. Lőrincz Ernő főgondnokhelyettes mondott megnyitó beszédet. Hangsúlyozta az esemény jelentőségét, az időtálló dávidferenci mű felmutatásának, illetve a tiszta, toleráns unitarizmus megvallásának és igényes kutatásának, hirdetésének szükségességét.

A tanácskozáson hitvesével megjelent Kereki Gábor ny. lelkész az angliai unitáriusok, Lazarovits Ernő főrabbi pedig a MAZSIHISZ üdvözlését tolmácsolta. Levélben vagy táviratilag köszöntötték a konferenciát a magyarországi egyházak és az Ökumenikus Tanács vezetői, továbbá a frankfurti unitárius közösség és az amerikai univerzalista-unitárius egyház vezetői. Az USA-ból egyébként végig résztvevett rendezvényünkön vendégként a David Keyes lelkész házaspár, – Kolozsvárról pedig dr. Kovács Lajos püspök vezetésével az alább említendő illusztris előadógárda, valamint Kovács István teológiai tanár, Andrassy György és dr. Mikó Lőrinc egyházi tanácsosok, illetve Farkas Dénes lelkész-levéltáros.

Az első nap délelőttjén „Az Unitárius Egyház alapítása Erdélyben és Magyarországon” c. tárgykörből tartott egy-egy színvonalas előadást dr. Erdő János főjegyző, teológiai tanár (Kolozsvár) és Szász János teol. int. igazgató (Budapest). Ezeket egészítette ki dr. Ferencz József ny. püspök előadása (Budapest).

Délután (az akadályozott Göncz Mihály lelkész helyett) Felhős Szabolcs beregi szórványgondnok vezetett le tartalmas vitát a belmisszió, egyházszervezés, szórványgondozás kérdésköréből.

A tanácskozás második napjának Nyitrai Levente kocsordi lelkész szép áhítata után kedves bevezető színfoltja volt, amikor az erdélyi születésű, r.katolikus építész-grafikus művész Vákár Tibor unitárius felesége kért szót és átadta a konferencia előadóinak, szervezőinek férje ajándékát, a homoródszentmártoni templomot ábrázoló 12 db. grafikát.

Ezután a konferencia program szerint folytatódott és elhangzott dr. Szabó Árpád professzor, kolozsvári rektor, dr. Rezi Elek kolozsvári teológiai tanár és dr. Sztankóczy Zoltán ny. egyetemi tanár (Budapest) egy-egy érdekfeszítő előadása az unitárius teológia fejlődésének, színes problematikájának izgalmas témaköréből. Az előadásokat számos magvas hozzászólás követte. Ugyanaznap a vitadélután „az egyház társadalmi szolgálata” cím alatt zajlott Orbókné Szent-Iványi Ilona budapesti lelkész, közügyigazgató és Szász János vezetésével. Közreműködtek referátumaikkal

Muszka Ibolya, a Hit és Valláserkölcsei Bizottság, továbbá Bencze Franciska, a Szociális Bizottság vezetője és felszólalt többek között Németh Géza református lelkész, az Erdélyi Gyülekezet vezetője, aki a pesti Reménység Szigetének együttműködését ajánlotta fel az unitáriusoknak.

A tanácskozás zárónapján (vasárnap) nagyszámú hívő és érdeklődő részvételével istentiszteletre került sor egyházunk központi, Nagy Ignác utcai templomában dr. Kovács Lajos kolozsvári püspök igehirdetésével. Az ünnepi alkalmat megtisztelte jelenlétével Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke, dr. Frenkl Róbert, a Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelő gondnoka, Donáth László ev. lelkész, dr. Biszterszky Elemér államtitkár, és dr. Szent-Iványi István parlamenti képviselő.

Az istentisztelet után a templombejárat fölötti külső falon elhelyezett, az évfordulót megörökítő emléktábla avatása következett; itt az adományozó buffalói (USA) Amerikai Magyar Öregdiákok nevében dr. Pragay Dezső, a MUE részéről Orbókné Szent-Iványi Ilona mondott beszédet. A táblaavatáson a már említett közéleti és egyházi személyiségeken kívül megjelent az Egyesült Államok budapesti nagykövete, Mr. Charles Thomas is unitárius hitvesével együtt, Lazarovits Ernő főrabbi, valamint Bárh Károly művész, a tábla készítője és felesége.

A rendezvény befejezésekképpen egyházunk vezetői az egybegyűlteket tiszteletére meghitt hangulatú fogadást adtak. Bencze Márton egyházi elnök köszöntötte a vendégeket és zárszóban rövid értékelést adott az eredményesen lezajlott szimpóziumról. Mindannyiunk különös öröme szolgált, hogy a harmadik konferencianapon megjelenhetett körünkben az egészségi okból addig hiányzott főgondnok Bartók Béla is, és keresetlen szavakkal szólt a résztvevők népes táborához.

Összegezve elmondható, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház életében a konferencia évtizedek óta nélkülözött, kiemelkedő esemény volt. Aktualitásán és nemzetközi jellegén kívül azzá tette az unitárius egység gondolata, és az unitarizmus szolgálata, úgy is mint a múlt előtti tiszteletadás, s úgy is mint részben tudományos, részben jövőképet kereső, szolgálati-gyakorlati egyházi szerepet boncoló tanácskozás. Az eseményről a Magyar Televízió 30 perces

dokumentumfilmet forgatott – melyet november 17-én sugároztak –, s az elhangzott előadások, vitaanyagok a MUE gondozásában önálló kötetben is megjelennek.

Nem lenne igazságos a beszámoló, ha a sikeres rendezvény lebonyolításában fáradozókról nem tennék említést. Elismerés és köszönet illeti a budapesti egyházközség azon tagjait, akik családi hangulatban lakásukon elszállásolták és vendégül látták az erdélyi küldöttség egyes tagjait, valamint a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálatot, amely szintén szállásról gondoskodott vidéki és erdélyi vendégeink számára. Dicséret jár a budapesti és pestszentlőrinci egyházközség lelkes „háziasszonyainak” is, akik a konferencia szüneteiben a zibongó vendégsereget szendvicsekkel, kávéval, frissítőkkal üdítették föl.

Dr. Lőrincz Ernő

Az Amerikai Magyar Öregdiákok által adományozott bronz tábla. (A 7. sorban levő helyesírási hibát még a tábla felavatása előtt kijavították.)

Dr. Frenkl Róbert, az evangélikus egyház országos felügyelő gondnoka az Evangélikus Élet c. hetilap 1993. nov. 7-i számának címlapján szépen méltatja „Az unitarizmus ma” c. októberi konferenciánkat.

Az alábbiakban cikkéből idézünk röviden:

„És a vallásszabadság? Talán érdemes lenne, akár az évforduló fényében, ezzel mélyebben foglalkozni. Vallásszabadság a világban, vallásszabadság a magyar társadalomban és – talán furcsán hangzik – vallásszabadság az egyházban.

A vallásszabadság – ami a világot illeti – a jövő évezred feladata. Szép lenne, ha az ENSZ alapelvei valóban világszerte elfogadásra találnának, a gyakorlatban is.

A demokratikus átalakulásnak, az állam és az egyház szétválasztásának egyik fokmérője lesz, megvalósul-e hazánkban a vallásszabadság. A szónak az eredeti, tordai – a különböző vallások egyenrangúan, szabadon gyakorolhatók – és az egyes embert érintő értelmében. Senkit nem érhet hátrány – előny sem – vallása miatt.

És az egyházban? El tudjuk-e fogadni egymást, a különböző kegyességi típusokat, az ökumenikusabbakat, a konzervatív egyházasabbakat, a pietistákat... És el tudjuk-e fogadni nemcsak a hozzánk közelálló testvéregházak tagjait testvérekül a Krisztusban, hanem mindazokat, akik Őt vallják Mesterüknek. És még nehezebb: valóban jó szívvel elfogadjuk-e, hogy minden embernek joga van más hitet vallani, vagy elutasítani a hitet? és a mi feladatunk nem az ítélkezés, hanem az imádság és a misszió. Evangéliummal és élettel.”

Emlékezés Szervét Mihály mártírhálálára

Máglyahalált szenvedett 1553. október 27-ikén

Az emberi szellem csodája az emlékezés. Általa jelenbe idézhető a múlt, egymáshoz közelíthetők a távollévők.

Ezek a gondolatok jutottak eszembe e cikkem megírására készülve.

Szomorú vallástörténeti eseményt, szomorú napot ünnepelünk a közelmúltban. Sok száz évet kellett visszamennünk a történelemben.

SZERVÉT MIHÁLYRÁ, a XVI. századi reformáció időszakának kiemelkedő tudós egyéniségére és hitújítójára emlékezünk, mártírhálálának 440. évfordulóján, a Budapesti Unitárius Egyházközség Nagy Ignác utcai központi templomában 1993. október 31-én tartott ünnepi gyászsztentiszteleten.

1553. október 27-én Genfben, fiatalon, 42 évesen máglyán fejezte be életét.

1511-ben Tudelában, Navarra egyik kis városában született, spanyol nemes családból. Csecsemőkorában szülei Villanovába költöztek, ahol atyja a királyi jegyzőség kitüntető megbízatását nyerte el, melynek folytán a család emelkedett színvonalú életet folytatott. Szülei buzgó katolikusok voltak, s az általános vélekedés szerint fiukat papnak szánták. Kevés teljesen biztos adattal rendelkezünk gyermekkorát illetően, de minden jel szerint ambiciózus ifjúnak kellett lennie, aki 20 éves kora előtt már elsajátította a latin, a görög és a héber nyelvet, s otthon volt a matematikában és a skolasztikus filozófiában is.

Előbb jogi, majd orvosi pályára lépett. A jog, a földrajz, a matematika, a csillagászat, a bölcsélet és az orvosi tudomány terén egyaránt mélyreható ismereteket szerzett. Felfedezte a kisvérkört, és művelte az összehasonlító földrajzt.

Ezen sokoldalú tudományos munkássága mellett azonban mélyen érző és hívő keresztény volt, aki a vallás igazságait a tudomány igazságaival összhangba kívánta hozni. Szervét tehát spanyol katolikus ember volt.

Már egyetemi hallgató, amikor egy Bibliát kapott. Attól kezdve az lett lelki életének vezére és világossága. Abban találta meg a történeti Jézust, akiről azt mondta, hogy *Ő az egyetlen tanítómestere.*

Szervét úgy érezte, ez a könyv az ég ajándéka volt számára, mert abban a filozófia és az összes tudomány olyan formában található, hogy egész életére magukhoz láncolják őt. Idáig ugyanis azt tanították neki, hogy a Szentháromságnak az akkori időben magyarázott dogmája és szereposztása az egész keresztény vallás központi gondolata, melynek el nem fogadásáért joggal szenvedett megkínóztatást és halált a vakmerő. Ennek ellenére, amint a dogmát az iskolában tanulta, halott dolognak tűnt az fel előtte, mely a vallásos életre nézve semmiféle ihlető erővel nem bír, s mindössze arra szolgál, hogy szörszálhasogató viták témái legyenek. Most nagy meglepetésére és megkönynyebbulására úgy találta, hogy minderről a Bibliában egy szó sincs, hanem ahelyett tele van ez a könyv élettel, Krisztus szerető, megértő szívének csodálatosan megkapó és lelkesítő leírásával, melynek folytán a világ legcsodálatosabb könyvévé magasztosul az. Minél többet olvasta, annál inkább megihlette e könyv, s annál jobban erőt vett rajta az a meggyőződés, hogy a Szentháromság dogmája nemcsak a zsidók és a mohamedánok, de minden gondolkozó ember számára is a legnagyobb akadály a vallásos élet felé vezető úton. Lassanként elhatározta magát, hogy kifejti ennek a dogmának a téves voltát, s megmutatja az embereknek, hogy mi a Biblia igaz tanítása Istent és Krisztust illetően. És ekkor még csak tizenhét éves volt!

Mielőtt rátérnék Szervét Mihály munkásságára, szükséges néhány történelmi tény ismertetni.

Abban az időben sok olyan dolog történt Spanyolországban, ami el kellett, hogy gondolkodtasson egy olyan komoly gondolkozású fiatalembert, mint Szervét, a vallási kérdéseket illetően. Ferdinánd és Katolikus Izabella ült a trónon, arra törekedve, hogy nemzetük politikai egységét a vallásos egyformaság keresztülvitelével támasszák alá. Ennek folytán a legtörelmetlenebb ortodoxia vezette a kormány intézkedéseit. 1492-ben 800.000 zsidót száműztek a királyságból, mert azok nem akar-

ták elhagyni atyáik hitét, s elfogadni helyette a kereszténységet. Ugyanabban az évben a mórok hatalmát is megdöntötték Granadában, s bár néhány évig türelemben részesültek, nemsokára választaniuk kellett, hogy vagy elhagyják mohamedán hitüket, vagy kiűzik őket a birodalomból. Mindkét esetben a főkérdés a Szentháromság elfogadása volt, mert zsidók és a mohamedán mórok egyaránt Isten oszthatatlan egységében hittek.

Szervét gyermekkorában egy nemzedék alatt több mint 20.000 zsidó és mohamedán áldozatot égettek meg hitükért. A szabadságszerető aragónok tiltakozása ellenére bevezették az inkvizíció intézményét, hogy kiirtsák az eretnekségnek még a gyökerét is.

Mindezek bizonyára élénk benyomásokat hagytak a fiatal Szervét lelkében, s lerakták alapjait élete fő szenvedélyének.

Ezután térek vissza Szervét munkásságára. 1531-ben jelent meg az első hittani műve: „De Trinitatis erroribus libri septem” (Hét könyv a Szentháromság dogmájának tévelygéseiről.) Ebben a művében Áriusszal együtt vallja ugyan, hogy Krisztus az az isteni erő, mely által a dolgok összege teremtetett, de azért minden gondolatát a történeti Jézus személyére irányítja, aki több a dicsőség fényénél, mert az ő arcának fénye világítja meg az eget. Benne meg lehet találni Istennek minden bölcsességét; mert szájában van Istennek ígéje, amely minket az Atyának megismerésére vezet. Ő hirdette az evangéliumot, s az ő tanításából nyeri az apostolok minden tanítása az értelmét és világosságát. Arra irányul az apostolok minden prédikálása, hogy élénk állítsa az élő Jézust, s meggyőzzön minket arról, hogy ez az ember Jézus, az Isten fia. Általa fedte fel Isten magát előttünk, s az ő kijelentése által jutunk el Isten titkainak gazdagságához. Üdvösségünket is csak az ember Jézus által várhatjuk, vagyis úgy, ha hiszünk benne és követjük őt. De üdvösségünket mégis pusztán a magunk erejéből el nem érhetjük, mert az az Isten gondviselésétől függ elsősorban.

Ilyen volt a 20 éves Szervétnek Jézusról való felfogása. E felfogása meg nem rendült, hanem mélyült, tisztult és még biblikusabb lett a 42 éves korában kiadott „Christianismi Restitutio” (A kereszténység helyreállítása) című munkájában, ahol Krisztus előképét látja az ószövetség eseményeiben; mert ő „a kezdete és vége minden dolognak”. Benne van a mintája, eszménye és teljessége mindennek. Ennek a Krisztusnak igaz megismeréséért s a belőle sugárzó világosságért könyörög szüntelen.

Így kezdődött vele egy új és mélyebbre ható reformáció, s lett az újkori kereszténységnek előharcosa.

Mégis a Szentháromság dogmáját valló kora Krisztus káromlását látta írásában. Emiatt állandó bujdosás volt a sorsa. Hevesen összeütközött a Szentháromság kérdésében Kálvin Jánossal, akinek „Institutio” című könyvébe széljegyzeteket írt, s úgy küldte azt vissza részére, amiért ennek haragját vont a magára.

Szervét végzetes útja 1553-ban Genfen át vezetett. Ott elfogták. A genfi tanács máglyahalálra ítélte, amit ugyanazon év október 27-én végre is hajtottak.

„Jézus az örök Isten fia, könyörülj rajtam!” – ezek voltak utolsó szavai a máglyán.

Így fejezte hát be életét e kiemelkedően ígéretes tudós elme. Fiatalon és mennyi tervvel távozott az élők sorából! Olyan tervekkel, amelyek meghatározó jelentőségűek lettek volna az időben a vallásreformációra. Szervét említett két könyvén keresztül ragadta meg a gondolkodó ember figyelmét úgy, hogy a fejlődés során a modern unitarizmus fejlődött ki tanításaiból. Ezért nem lehet több száz év távlatában sem meghatódottság nélkül emlékezni Szervét Mihály mártírhalálára.

Szervét lelke mélyén őszinte hívó keresztény volt. A Bibliát minden más könyv fölé helyezte, s teljes szívvvel tisztelte és szerette Jézust, s kész volt igaznak tartott elveihez hű maradni mindhalálig.

Sajnos egyes akkori egyházi vezetők iparkodtak őt, mint eretneket a leggyűlöletesebb színben feltüntetni. És ez a legfájdalmasabb tény!

Nem a más hitelvi felfogást valló testvéreink véleménye ellen vagyunk, de le kell vonni éppen a vallástörténelem tisztasága és realitása érdekében néhány tanulságot. Nevezetesen:

1. Szervét Mihály és sok más hitújító kivégeztetése megrázóan nagy tragédiája a reformáció ezen időszakának és a reformáció akkori fejlődésének. Másként alakul, alakulhatott volna a reformáció sorsa, helyzete, ha ezek a belső gondok, hitviták,

MICHAEL SERVETUS

hitviszályok, majd tragédiák nem osztják meg erőit. Gondoljunk csak arra, milyen szükség lett volna az évszázadok viharai során a három történelmi protestáns egyház egységére. Mit jelentett volna az az egyházaink fejlődése szempontjából? S erre az egységre sajnálatosan nem került sor!

2. A hitvitákhoz minden vallásfelekezetnek joga van, de a vitákon kialakult véleménykülönbségért megtorlásra sem állami, sem egyházi méltóságoknak nincs joguk, nincs joguk mert az sérti a lelkiismereti szabadságot.

3. Toleránsnak, a mások véleményével szembeni megértésnek kell megnyilvánulni egymáshoz való emberi viszonyunkban. Elsőrendű kötelességünk tehát megérteni embertársainkban a más-ságot, el kell jutni a testvéregyházakkal – mindenképp a történelmi protestáns egyházakkal – való testvéri megértésre, szeretetre és együttműködésre, mert

4. az indulat, a harag, a bosszú és a gyűlölet nem jó, pontosabban nagyon rossz tanácsadó, s e tragédia nem történt volna meg, ha az akkori kor egyházi vezetői betartják „a szeretet új parancsára” vonatkozó, s e cikk bevezetőjében már említett istentiszteleti ünnepi beszéd alapigéjeként ismertetett jézusi intelmeket, bibliai ígéket. (János evangéliuma 13. részének 34. és 35. verse.)

A több mint négy évszázad elmúlásával az üldözést ma már elítéljük és a türelmességet hirdetjük. Szervét kivégzésének helyén Genfben és Európa több városában szobrokkal és emlékművekkel tiszteleg az utókor az ő nagysága előtt.

A Magyarországi Unitárius Egyházunknak pedig kiemelkedően nagy érdeme, hogy Szervét Mihály emlékét a pestszentlőrinci unitárius templomunk homlokfalán emléktáblával öröktette meg, s – Budapest főváros vezetőinek megértő segítségével és hozzájárulásával – teret is neveztek el Szervét Mihályról, ott ahol e templomunk áll.

Néhány héttel ezelőtti istentiszteleti ünnepi megemlékezésem azzal fejeztem be, hogy csak nagy vonalakban és csak szemelvényeket tudtam elmondani egy ilyen nagy vallástörténelmi életműről, mint Szervét Mihályé. Most e cikkem befejezéséként is csak ugyanezt tudom mondani.

Budapest, 1993. november hó

Dr. Kis Zoltán

A ma és a holnap unitarizmusáról – 3. rész

A krisztusi hit egyszerűsége

Az egyszerű, legkevésbé bonyolult keresztény hit azt vallja, hogy Jézusnak Istenről szóló kinyilatkoztatásai és az emberi világról való tanításai igazak, úgy ahogyan az evangéliumokból élénk tárulnak. Ez az alapvető következtetés nem logikai érvelésre és tudományos elemzésre épül, hanem olyan szellemi-lelki bizonyosságra, amely az emberi bensőben gyökerezik. Az evangéliumok tanúsága szerint Jézus már a keresztkedéskor is, de Cesarea Filippinél a Péter vallomásra adott válaszból következtethetően már egész határozottsággal tudatában volt Istenhez fűződő egészen kivételes, Atya – Fiú kapcsolatának. Jézus maga jelentette ki, hogy: „Senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, és az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú és az, akinek a Fiú ki akarja jelenteni” (Mt 11, 27). A tanítványok talán közel jutottak ennek a kijelentésnek a megértéséhez, de Jézus halála óta – úgy tetszik – ez az egyszerű igazság félreértések és hitviták forrása lett, bizonyára azért, mert Jézus személyisége és szerepe túlságosan nagyszerű volt ahhoz, hogy az emberi tudat teljességgel magába tudja fogadni. Így azonban az ember – vallásának formálása keretében – megkezdte Jézus személyiségének és szerepének átformálását és dogmákba szorítását. A kereszténység ezzel letért az evangéliumi egyszerűségektől, és Jézust isteni hasonlóságából kiemelve, alig érthető és igazolható érvelésekkel valóságos Istenné személyesítette meg, illetve másik végletként, az evangéliumok bizonyossága ellenére Jézus isteni hasonlóságát nem tudta hitébe foglalni. A niceai zsinat óta tart ennek a két irányzatnak a szembenállása, amelynek feloldása tovább aligha halasztható, hiszen a világmindenség evolúciójának törvényszerűségként való felismerése alapján Jézus Krisztus-voltának megvallása is új dimenziókba kerül. A kérdés most már nem az kellene legyen, hogy emberi és isteni természetére nézve keressük a választ, hogy Istennek vagy isteninek valljuk-e, hanem az, hogy egyáltalán mit is jelent Jézusnak Istenhez való hasonlósága.

Az első keresztény közösségek meg voltak győződve arról, hogy Jézus személyisége, életre, tanításai és halála révén Isten rendkívüli benső élményhez juttatta őket, és nem Jézus személyiségének vonásai érdekelték őket elsősorban, hanem főként az, hogy mit kaptak Krisztus révén Istentől. Az egyszerű, lényegét megragadó keresztény hit Jézust azóta is, most is nem csupán egy újfajta etika tanítójának és egy újfajta igehirdetés prédikátorának tartotta, hanem olyasvalakinek, aki saját személyében valamiképpen Istent mutatja meg az embernek. Az is általános keresztény egyszerűség, hogy nem elég Jézus tanításainak a megismerésére törekedni, szükségét érezzük annak is, hogy személyes kapcsolatba kerüljünk vele lelkünkben. Olyan vonzalom ez Krisztushoz, amelyhez hasonló bárki más emberrel kapcsolatban sohasem alakulhatott ki. Az egyszerű keresztény lélek úgy érzi és vallja, hogy függetlenül minden hitvallástól és dogmától, Jézus személyében és személye révén Istenre talált, és megtanulta tőle azt is, hogy másban is felfedezze Isten jelenlétét.

Amikor a ma unitarizmusa Krisztus személyiségére és szerepére keresi a választ, akkor egyrészt visszatér az evangélium tiszta értelmezésére, másrészt pedig annak felismerése vezeti, hogy az Atyában a Fejlődés Istent is lássa, az emberben pedig a világmindenség fejlődésének tengelyét, minthogy az Univerzum értelmezését az ember felfelé törekvő, Istenhez tartó szellemében találja meg. Az a vallási élmény, amelyet Jézus tanításai, önfeláldozó élete és halála fejeznek ki, egyben az emberi léte-

zés legmagasabb rendű megjelenése is. Jézusban az ember méltósága és transzcendenciája egyedülálló kifejezését találta meg, akiben nincs diszharmónia, behatároltság, hanem az egyetemes élet mindenirányú lüktetése, aki tökéletes szeretetet sugároz magából, félelem nélkül és önzetlenül adja át magát a benne hívőknek. Jézus valóban az Istennek szánt élet legcsodálatosabb példája, és ez jelenti az ő isteniségének egyszerű misztériumát, amely ugyanakkor ígéret és cél lehet minden ember számára is. Ez az isteni természet, amely Jézusban tökéletesen és teljességében nyilvánult meg, és Pál apóstolla együtt mi is szellemi-lelki bizonyossággal vallhatjuk, hogy Jézus Krisztusban Isten dicsőségének fényét ismerhetjük fel. Pál mondotta volt, hogy: Tekints Jézusra, az emberre, jellemére, cselekedeteire, életére és halálára; hallgasd meg az igazról és a szépről mondott beszédeit. Ha láttad is hallottad mindezt, úgy arra gondold, hogy maga Isten is ehhez hasonlatos.

Azok a próbálkozások, amelyek Jézus személyiségének isteni vonásait nem kívánják elfogadni, és az ő ember-voltát úgy kísérlik meg értelmezni, hogy az emberi természetéről való ismereteiket vetítik vissza Jézusra, csak téves útra vihetnek. Miközben ugyanis tetteit akarják hitelesen magyarázni és ehhez egyben le is egyszerűsíteni, elveszíthetik magát a lényegét, és éppen a szellemi-lelki minőségének egyedülvalóságát tévesztik el, ami pedig misztérium, hit-titok, következésképpen ilyen úton soha nem fejthető meg. Jézus evangéliumi történetét olvasva, megismerhetjük és megcsodálhatjuk az emberi szellem nagyságát, amely isten ajándéka. Ez a történet egyszerűségében is olyan bámulatos, hogy csaknem hihetetlennek tűnnek, ha nem lenne éppen az Istenre és az emberre irányuló gondolatnak egyszerű és megingathatatlan megerősítése. A történet egy rövid, de csodálatos emberi életről szól, amely a legigazabb jóságot tükrözi, a tökéletes önzetlenséget és a teljes önátadást mutatja be, mint a legnagyobb emberi erényt. Jézusban, akinek életét és működését az evangéliumok csak részben tárják fel, olyan személyiséget ismerhetünk meg, aki meghaladja minden emberi értékfogalom határát, és aki számunkra csaknem érthetetlennek és követhetetlennek tűnő életvitelt valósított meg. Az evangélium a szeretet története egy olyan emberben, aki tökéletessé tette önmagában a személyiség lehetőségeit és képességeit, tanításain és életpéldáján keresztül megmutatta az embernek Istent, méghozzá nem az embertől való különbözőségének, hanem a hozzá való hasonlóságának erejével. És szól ez a történet egy olyan keresztény misztériumról, amely megerősíti az embert abban, hogy Jézus csodálatos ám rövid élete nem ért véget a kereszten, mert ő a benne hívő embernek ma is vezetője, Ura, akivel a keresztények szellemi-lelki közösségben kívánnak élni, akit követni akarnak, és aki az ő számukra Krisztus, Megváltó, Szabadító, Egyszülött Fiú és Úr egyszerre, mert személyisége és szerepe mindezt magába foglalja. Ezek a minősítések külön-külön és együtt is mind helytállóak, egymást egyáltalán nem kizáróak, hiszen Jézus valami olyan eredetű, soha nem hallottat hozott az emberiségnek, a világnak, amelynek forrása valami óriási alkotó erő kellett legyen, az ő világot átformáló krisztussága. Jézus Krisztus önmaga messze felülmúlt és meghaladt minden vele kapcsolatos hasonlatot és szimbólumot, amikor Istent, és mondhatjuk, hogy saját isteniségét is kinyilatkoztatta: „Én és az Atya egy vagyunk” (Jn 10,30).

Dr. Sztankóczy Zoltán

„A felekezetek együttélése az erdélyi fejedelemségben”

(Nemzetközi konferencia az 1568. évi tordai országgyűlés emlékére
1993. október 7-8-ikán)

„A Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Bizottsága Történettudományi Intézete” és az „Europa Institut Budapest” konferenciát rendezett ezzel a címmel, amelyet a Pro Renovanda Culturae Hungariae és a Soros alapítvány is támogatott. Örömmel számolok be az eseményről, – amely egy héttel a mi konferenciánk előtt zajlott le – mert nem csak egyháztörténeti vonatkozásban, hanem a népek közelebbhozásának és megbékélésének szolgálatában is rendkívül értékeset alkotott. Méltó volt Torda szelleméhez.

Természetes, hogy lapunk terjedelme nem teszi lehetővé minden egyes előadásnak részletes ismertetését. Bár elegendő lenne arra! Így csak annyit tehetünk, hogy a jellegzetes értékeket, és a bennünket unitáriusokat speciálisan érdeklő kérdéseket próbálom kihangsúlyozni aláhúzottan megismételve, hogy ha valamit nem említettem, nem a téma és az előadás kisebb értékűségét jelzi, hanem azt, hogy olyan speciális területről van szó, amely bennünket közvetlenül nem érint.

Ki kell hangsúlyozzam a konferencia legnagyobb értékét, a felekezeti és nemzeti toleranciát, amelyben csupán egyetlen szempont volt a fontos, a történeti tények igaz feltárása és a különböző táborokból származó történetkutatók pozitív, jelentéssel bíró munkássága az egyes előadások keretében. Ilyen vonatkozásban méltó volt a tordai országgyűlés határozataihoz.

A konferencia hivatalos megnyitása után, Benda Kálmán előadása kezdte el a sorozatot. A Károlyi Gáspár református egyetem rektora az egész konferenciát összefoglaló címadó témával indított, a 16–17. századi felekezeti együttélés kérdésével Erdélyben. A tolerancia Székfű Gyula sok vihart kiváltott megállapításai óta vitatéma. Az előadó nagyszerű meglátása, hogy vizsgálni kell a reális élet politikai tényezőit, amelyek a toleranciát létrehozták, és a további fejlődését irányították. Ezután Van Goudoeffer professzor, a nemzetközi unitáriuság egyik kiváló történésze beszélt az antitrinitárius kísérletekről. Kellemes meglepetés volt számomra Káldos János fiatal kutató alapos Enyedi-tanulmánya, és Bartha Gábor kutatása a tolerancia társadalmi gyökereiről. Őszintén örömmel számomra, hogy személyesen is megismerhettem Binder Pál brassói kutatót, aki Dávid Ferenc életére kutatott fel számtalan adatot szász forrásokból. Binder Pál szakterületére vált az együttélés problematikája népi és vallási alapon, most is ilyen kérdéshez nyúlt *Protestáns egyházszervezési átfedések Erdélyben a 16. és 17. században* címmel. A Romániában ösztöndíjas Christine Peters a katolikus és orthodox kegyességet kutatta a reformáció előtti korszakban. Katus László a felekezeti együttélés formáit kereste a református fejedelmek alatt, míg Ladányi Sándor a szombatosság sorsát vizsgálta ugyanebben az időszakban.

Külön bekezdést érdemelnek meg (s ha hely volna, külön oldalakat is), a román történészek szép létszámú csoportja: Victor Neumann, (Bukarest), Gheroghe Gorun (Nagyvárad), Ivan Aurel Pop (Kolozsvár), Maria Craciun (Kolozsvár) a mai, egyáltalán nem rendezettné mondható politikai helyzetben hitet tettek a két nép, a magyar és román nép alkotó együttélésének értéke mellett. Tették ezt nem csak azzal a tiszteletreméltó erőfeszítéssel, hogy témájukat magyar nyelven fejték ki, hanem magával a témaválasztásukkal is. (Ezek közül csak az egyiket emelem ki, Litiu professzornak az előadását aki egy 1713. január 3-ikán megkötött Nagyvárad-i egyezségről szólt, amelyet a város akkori négy nemzetiségű lakossága írt alá a békés együttélésükről, egymás segítéséről, jólétük fokozásáról. A négy nemzetiség, amely szerződését többször is megújította, a magyar, a román, a szerb és a német volt).

R. Várkonyi Ágnes a XVII. századi toleranciát Erdélyben és európai összefüggéseiben vizsgálta nagy sikerű előadásában. Szakály Ferenc (Budapest) a XVI.–XVII. századi hódoltsági vallási viszonyok egyik legkiválóbb ismerője, a királyi Magyarország és a hódoltság toleranciájának a kérdését boncolgatta. Heltai János (Budapest), a Szent Atyák öröme – Megyesi Pál és Vásárhelyi Dániel vitája címen érkezett, Demény Lajos (Bukarest) a református énekeskönyv 1642. évi fordítását mutatta be. Miskolc Ambrus ismertette az új faksimile kiadást a Gyulafehérvári Bibliától. Sipos Gábor (Kolozsvár) a román témákhoz kapcsolódva mutatta be a reformáció továbbélését hátszegi románok között. Tonk Sándor (Marosvásárhely) az erdélyi fejedelemség bukása utáni időkből boncolgatta a tolerancia kérdését. Keserű Bálint (Szeged) az unitárius felvilágosodás kutatását vetette fel. Igen érdekes volt Szabó Ferenc S.J. (Budapest) gondolatmenete „Tolerancia Erdélyben katolikus szemmel” címen, végül Benkő Samu újkori témájú elemzése Erdély két nagy fiáról, „Az Áronok (Márton Áron és Tamási Áron) katolicizmusának 17. századi gyökerei.”

Jegyzeteimet át- meg átlapozva kénytelen voltam eltérni eredeti tervemtől, néhány előadás kiemelésétől. Inkább felsoroltam mindenkit, részletesebben semmiről. Bátorított a meghívó alján leírt ígéret: Az előadások megjelennek az ELTE román tanszékének „Encyclopedia Transylvanica” című könyvsorozatában.

Figyeljük és várjuk, minél előbb.

Szász János

Budaházi István

A PÉCSI DISPUTA EMLÉKÉRE (Válaszúti György monológja)

Uram, lásd, most sem alhatok. Szólitasz!
Vállaljam a Disputát. Érted és Fiadért,
magunkért, kik félhazányi hazában már-már
hazátlanok lettünk, igen: érted, Uram, vállalom,
pedig itt nappal is csak a félhold süt,
s janicsárok jatagánja villan.
Vállalom a vitát, Uram, mert hiába közös az
igaz, itt a magyar lett már a magyarnak farkasa.
Mintha más lenne Pécs és Baracsa, s nem értem,

Miért neheztel ránk Tolna. Jaj, Uram, hát a török
védjen meg bennünket?! Nem, nem. E félhazányi
hazában is élni, reménykedve küzdeni, ez sorsunk
Uram, mert nem máglyákat kell itt gyújtani,
embertársamat hóhérmak adni, – Nem, nem!
Legyen hát vita, én vállalom is ezt immár,
a Te Igazadért, uram, – kiállok, s a Hit fegyverével,
a Te Tanításod igazával vétezem csak magam,
mert csak így lehet az majd, hogy mások is
megismerjék a Te Igazad, s minket is, – Uram.
Nem, nem mondom le ezt a Disputát, Uram,
mint tette vala ezt Decsi Gáspár uram.
A helyébe lépő Skarica Mátét is vállalom,
vendégként látom, nemes szándékkal,
hogy csak vita legyen, s ne gyűlölködés,
hogy magyar kezet tudjon már végre nyújtani
a magyarnak, ehhez adj erőt nekem, Uram,
s áldj meg minket, sokat szenvedetteket,
Mert csak Te vagy nekünk, benned hiszünk,
Egyetlen, – Igaz, – Élő Istenünk!

HITÜNKRŐL...

I. rész

A BIBLIA

A Bibliát, mint a felnőtteknek szóló hittan tárgyat, kétoldali éremként ajánlanám vizsgálódásra. Az érem egyik oldalaként (a.) vizsgáljuk meg mint kifejezésformát, majd másik oldalaként (b.) mint a kifejezés tárgyát képező mondanivalót.

a. Mint *kifejezésforma*, a Biblia az íratlan népi hagyományokból táplálkozó kultikus természetismeret, történetírás és szép-irodalom.

b. Mint *mondanivaló*, kollektív és egyéni ihletésen alapuló üzenet az érzékelhetőség kívüli eső világból.

Az unitárius és szabadelvű teológia képviselői világszerte egyetértenek abban, hogy a dogmahű teológiákkal ellentétben, a Biblia mindkét aspektusát előrehaladott nézetek szerint vizsgálják. Ennélfogva mindkettőben kiugró eredményeket tudnak felmutatni.

Eredményeik sok részletében eltérnek egymástól, de valahol mégiscsak egységes képpé állnak össze, mint egy mozaik, amit bizánci és római művészek kezdtek el, Jézus arcának megelevenítéseként, és amit ezredévek múlva se lehet abbahagyni.

De nem befejezhetetlen. Munkáját minden teológus befejezett műként hagyja hátra, mások csak újabb részletekkel tökéletesítik. Abbahagyni már sohase lehet. Annyi érdeklődést kelt maga iránt, hogy mindenkinek hozzá kell adni a magáét.

Felnőttek hitoktatásáról lévén szó, eleve feltételezzük a hívek részéről is a Biblia alapvető ismeretét. Néhány részes hitoktatásban a Biblia tartalmáról lehetetlen többet nyújtani, mint amennyit mindenki tud. De lehet, sőt kell egy új megvilágítást. Meggyőződéseim is, hogy ez az, amit mindenki vár.

Hallgatósága ezt várta Jézustól is, aki így fogalmazott: ne gondoljátok, hogy a törvény hatálytalanítására jöttem, vagy hogy megcáfoljam a prófétákat. Nem azért jöttem, hogy eltöröljem, hanem hogy betöltssem a magam módján. Nem kell Jézusok legyünk, hogy bárki teológiaértó unitárius, hivatást érezzen ugyanerre. (lásd: Mt. 5,17).

a. A Biblia, mint *kifejezésforma*, meggyőződéseim szerint, a maga eszközeivel ugyanazt mondja el, ugyanolyan hiánytalanul, mint amit a természet- vagy a történelemtudomány leír, ugyancsak a maga eszközeivel. De nemcsak eszközeikben, hanem célkitűzéseikben is eltérnek.

A bibliai írók úgy nézik a természetet, mint teremtést, és a történelmet, mint a törvény útját. Az alkotót keresik meg bennük. Azért nem a részletek érdeklik, hanem az egész, amivel a benne felismert Isten jelenlétére hívják fel a figyelmet.

Évezredes népszerűségét a Biblia annak köszönheti, hogy Istent felülmúlhatatlan tökélytel mutatja be. Ezenfelül a teremtésben és a történelemben a szépséget is felülmúlhatatlan tökéletességgel ragadja meg, amivel kétszeresen is csodálatosnak

mutatja be az alkotót: jónak is és gyönyörködtetőnek is. Mind ezt forrástiszta, őseredeti tömörséggel jeleníti meg, ami ellenállhatatlan erővel vonzza a mély érzékenységre olvasót.

Beleásva magunkat a teremtéstörténet, a pátriárkák, a kivonulás, a bírák, a királyok, a zsoltárok, a próféták, a fogság, az újjáépítés, az evangéliumok és apostoli levelek fővényébe, azt az egészet találjuk meg, amiben minden részlet benne van, a felfedezések és honfoglalások összes szenzációjával. Olyan pompázó színezésben kapjuk, hogy az ellenállhatatlan vágyat ébreszt birtokba venni Isten világát, amit ő nekünk alkotott.

b. A Biblia, mint *üzenet*, az üzenő akaratának kinyilvánítása. Ez az akarat határozottabban szól az olvasó lelkiismeretéhez, mint egy önkényű az alattvalójához, mint rabszolgatartó a beszélő munkaeszközhöz, mert a féltőn szerető Atya hangján szól a kicsinyeihez. Az atyai féltés pedig minden erőt felülmúl a szeretetben, és nem tűr ellentmondást a gyermekét fenyegető veszély elhárításában.

Egy despota akaratának végrehajtásába az alattvaló belepusztulhat. Ezzel szemben Isten, ha kell, önmagából is áldozatot hoz, hogy kimentse gyermekét a ragadozó karmai közül.

A Biblia formai szépségei igyekeznek ezt érzékelhetővé tenni. Ezek nélkül nem találnánk meg a biztosítékot arra nézve, hogy a kijelentés Isten jóságos szeretetéből szól hozzánk.

Egy indítóállás a Biblia betűje, melyről az isteni szó felröppen, és világ körüli pályára helyezkedik. A bőségtől az utolsó ámenig alig egy pillanat az út, de az egész pályát meghatározza, és lekörözhetetlen sebességet kölcsönöz az üzenetnek. A hit számára nyitott lelkek azonnal felismerik, és utasaivá válnak, mint a nyáj, ha meghallja a pásztor hangját, és követi (Jn 10,1-16).

A szabadelvű bibliaolvasó nem a tagadásban éli ki felfedezését, Istennel való személyes találkozását. Erre akkor sincs szüksége, ha az eretnesség enyhébb, vagy szigorúbb bélyegét sütik a homlokára. Nincs szüksége hadakozni a tévutakkal, mert Isten közelsége védetté teszi a betű és dogmáimáddal szemben, és erőt kölcsönöz gyógyítani a beteg lelkeket. Világosan látja, hogy a felekezeti sokszínűség bármelyik köntösét ki lehet tölteni ugyanazzal az étellel, és gyönyörködéssel tölti el lelkét az élő hit sokszínűsége.

Dávid Ferenc messze elment a bibliahamisítások bírálatában, de tanúsítja a művei, hogy sohase feledkezett meg a türelmességről, és kiindulópontja nem a tagadás volt, hanem a felfedezett igazság. Ez a mi szent örökségünk, amit értenünk kell, és továbbadását az alapítótól kapott megtisztelő feladatnak kell tekintenünk.

Nyitrai Levente

FELHÍVÁS

„Szeretettel vezessük egymást előre, Istenország felé!”

Balázs Ferenc

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör szellemi és anyagi támogatásával ismét beindul a „Balázs Ferenc”

BEREGI NÉPFŐISKOLA

Az ötödik évfolyamába lépett közéleti népfőiskola 1993. október – 1994. júliusig tartja előadásait.

Népfőiskolánk célja, olyan közéleti, keresztény fiatalok nevelése, akik tájékozódni akarnak korunk szellemi és lelki életében.

Tiszta eszményképekre van szüksége a mai fiatalságnak. A múltat újra kell teremtenünk. A szabadelvű kereszténység társadalmi elkötelezettségét is jelent, te-

hát bekapcsolódunk a nemzeti liberális szellemiségű közéletbe.

Mostani rendezvénysorozatunk központi témája az ifjúság hazafias és ökömenikus keresztény szellemű nevelése.

A résztvevők önként jelentkezhetnek iskolai végzettségüktől függetlenül a népfőiskolára.

Nem szervezünk vizsgákat, nem adunk képesítést, csak emléklappal ismerjük el a részvételt.

Népfőiskolánk közösségekben biztosítja az ismeretszerzést, az alkotó vitát és a párbeszédet.

A rendezvények Gergelyugornyán, Nagyvarsányban, Tiszaadonyban, Tisza-

szalkán és Vásárosnaményben a helyi iskolákban, illetve a gimnázium könyvtárában lesznek megtartva havonta 1-1 alkalommal, minden hónap utolsó szombatján délután 3 órától.

A népfőiskola idei évfolyamának beindulása október 22-én du. 3 órakor a vásárosnaményi gimnázium könyvtárában.

Az 5 éves jubileumi ünnepség 1993. dec. 25-én délután 3 órakor lesz a szabadelvű protestáns kör gyülekezeti termében

A rendezvényekre jelentkezni lehet címlímon:

Vásárosnamény,
Szabadság tér, 9.

Fejezetek az unitárius sajtó történetéből 1861–1947

5. rész

Az ötödik résszel elérkeztünk a sorozat végéhez. A kedves olvasó a jelen ismertetésben még öt unitárius lap történetével találkozhat:

Kévekötés
Unitárius Evangélium
Unitárius Hírnök
Unitárius Jövendő
Unitárius Szórvány

A *Kévekötés* ifjúsági folyóiratot a Dávid Ferenc Egylet Ifjúsági Köreinek Egyetemes Szervezete adta ki 1930 és 1936 között, havonkénti megjelenéssel. A lap tipográfiai különlegessége az, hogy a nyomdák évenként váltották egymást. Lássuk, mely helyeken nyomták ki a *Kévekötsé*t: Tordán, Kézdivásárhelyen, Brassóban, Fogarason és Kolozsvárt. Szerkesztők voltak: Balázs Ferenc, Lőrinczi László, Máthé Sándor, Gyallay Pap Zsigmond, ifj. Szabó Sámuel, Fikker János, Lőrinczi Mihály és Simén Dániel. Az ifjúsági szervezet megbízásából a szerkesztőség Székelykeresztúrról irányította a lapot, a folyamatos megjelenést az egymást felváltó nyomdák biztosították. A *Kévekötés* I. évfolyamát a naptárt követően számozta (Januártól decemberrig); a II. évfolyamtól kezdve az iskolai tanévhez igazodott, októbertől augusztusig tartott egy-egy évfolyam. A cím szimbolikus jellegére utal ifj. Szabó Sámuel szerkesztői előszavában: „Az a célunk, hogy összefogjuk, kévébe kössük az elárvult mezőn ledőlt fejeket... Új utat keresünk az élethez és új hetet az igazság felé.” (1932. V. évf. 1. sz. 8.1)

A *Kévekötés* összekötő kapocs kívánt lennie az egyes városok és falvak unitárius fiatalsága között. Iván László határozottabban fogalmazott: „...s el kell készülnünk arra, hogy a mai, romladozó egyházi életünket nekünk (ti. fiataloknak) kell új életre támasztanunk. Cél: az unitárius megújulás.” (1933. VI. évf. 2. sz. 3.1)

A fentiek szellemében a szinte évente változó szerkesztőség a lap egyes rovataiban igyekezett céljait megvalósítani, amelyben segítséget nyújtottak munkatársaik: Balázs Ferenc, Csongvay Lajos, Mikó Imre, ifj. Ürmösi Károly. Az *Egyesületi élet* részletes beszámolót adott a Dávid Ferenc Egylet ifjúsági szervezeteinek munkálkodásáról. A *Beszélgetések a vallásról* c. rovatban a fiatalok hitéleti vallomásai kaptak nyilvánosságot. A *Kévekötés* tudósított a cserkészlet tevékenységéről is. *Rejtvény* rovatában először jelent meg keresztretjtvény magyar nyelvű unitárius lapban; a megfejtők között könyvjutalmat sorsoltak ki. A *Kévekötés* színes, változatos tartalma és szellemi összefogó ereje miatt minden bizonnyal népszerű ifjúsági lap volt.

Az *Unitárius Evangélium* szerkesztője, Kiss Elek előszavában fejezte ki a megjelentetés célját: „Az *Unitárius Evangélium* örömmel az igazi unitáriusoknak, nem elmélkedni, hanem színt és értéket akar adni a reménytelenül való, elszíntelenedett életnek”. (1933. I. évfolyam 1. sz.)

Az egy fő által szerkesztett *Unitárius Evangélium* 1933–1934 között jelent meg havonta, a kolozsvári Grafic-Record és a Hermes Könyvnyomda által nyomtatva.

A szerkesztő a rovatok kialakításában mindvégig következetes maradt.

A *Helyzetkép*, amely a világ unitarizmusát kísérte figyelemmel (Pl. Dánia, Anglia, Hollandia) a *Theológia* a lelkeszképzés problémáit tárgyalta; a *Misszió* a lelkeszi hivatás nemes megéléséről közölt fejtegetéseket; a *Haladás* taglalta az egyház reformkérdéseit – építve az egyház híveinek progressziójára. A *Biblia* rovat a Szentírást magyarázta egyszerű közérthető stílusban, a *Szemlé*-ben a hazai és külföldi unitárius lapok aktuális témáit ismertette olvasóival. Az *Irodalom* példázat értékű történeteket, elbeszéléseket közölt.

A lap további tartalmi jellegzetessége, hogy rendszeresen foglalkozik az unitárius szórványokkal. Az olvasóknak egészségügyi tanácsokat is ad, és olvasótábora figyelmébe ajánlja az unitárius felekezetű közéleti embereket: orvosokat, ügyvédeket, építészeket, kereskedőket.

Az *Unitárius Hírnök* az egyetlen magyar nyelvű unitárius lap, amely a történelmi Magyarország határain kívül – Bukarestben – jelent meg 1933 és 1938 májusa között, havonta. A lap alcíme: „Egyházi értesítő Bukarestben és az Ókirályságban élő unitárius híveink részére”, amelyet a Bukaresti Unitárius Egyházközség adott ki. A szerkesztők: Lőrinczy Dénes, később Lőrinczy Géza a lap megjelentetésével lelki támaszt kívánt adni a Kolozsvártól távol élő magyar unitárius hittestvérek számára. Ez idő tájt kb. 1200 híve volt Bukarestben az unitárius egyháznak, ill. a Regátban pár száz hívó unitárius élt. (Lőrinczy Géza szerk. adatai 1936-ból). A lap havonta megjelenő számai „kézirattal gyanánt” felirattal kerültek ki a nyomdából.

Tartalmi jellegzetességként lelket erősítő hitéleti írások jelentek meg a lapban, valamint közérdekű unitárius hírek a Bukarestben ill. a Regátban élők számára. Az „Aranykönyvi” bejegyzések tájékoztatást adtak az adakozásokról.

Az *Unitárius Jövendő* a brassói lelkeszkör gondozásában jelent meg 1939-től 1942-ig havonta, Kovács Lajos szerkesztésében. A rendszeres megjelenést a Tipografia Soimi Carpatilor és a Tipografia Bodor Brasov nyomdák biztosították.

Az *Unitárius Jövendő* egyháztársadalmi, hitéleti és missziói célokat szolgáló lapként indult. A szerkesztőbizottság szükségét érezte pártérdektől s minden más befolyástól mentes lap létrehozásának, amelyben mindenki bátran elmondhatja véleményét az unitárius egyháza és hite érdekében. Egyházi és világi íróknak is helyt adott a lap hasábjain. Az első három szám „mutatványszám”-ként jelent meg.

Az *Unitárius Jövendő* az egyházi reformért, az öntudatosabb unitarizmusért harcolt, szükségesnek látta az egészségtelen egyházi szellem megtisztítását. Az 1940. nov. 14-ei Romániai Egyházi Képviselő Tanács megtiltotta az *Unitárius Jövendőnek* az *Unitárius* szó használatát, a lap azonban változtatlan címmel folytatta működését, a szerkesztő 1942-ben bekövetkezett haláláig.

Az *Unitárius Jövendő* hangja mindvégig kritikus maradt. Tartalmi jellegzetességként *Csendes óra* címmel imákat közölt, a *Szemlé*-ben jelentek meg a kemény hangú reflexiók az egyház életével kapcsolatban. Folytatásos írások is megjelentek a lapban. Pl.: Nőszövetségek a vasárnapi iskolák szolgálatában (1939.); Gazdálkodás-Vallomások; Egyházi zene a fejlesztés érdekében (1940.) címmel.

Az *Unitárius Szórvány* a második világháború után 1947-ben jelent meg Debrecenben. Sajnálatos, hogy mindössze 1947. február és november között olvashatták csak elődeink. A Tiszántúli Könyv- és Lapkiadó Vállalat, utóbb a Debrecen város és Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomdájában nyomtatták az *Unitárius Szórványt*.

Szerkesztője Buzogány Kálmán volt.

A lap címében a szórvány szóval a más vallásúak közé elszórtan beékelődött más (itt unitárius) felekezetű kisebb embercsoportra utal.

A kis terjedelmű *Unitárius Szórvány* felhívásokat közölt olvasóival. A szerkesztő lelkes összefogó szerepet töltött be a hitükben közös, de egymástól távoli falvakban élő emberek között, célul tűzve ki több nemes elgondolást, pl. debreceni unitáris székely templom építését.

A rövid megjelenés alatt kialakult rovat a *Nők világa*, amelyben a nők, asszonyok problémáival foglalkozott. A *Hozzászólások* rovatában a lap helyt adott a szórványban élők írásainak.

Az egész éven át tartó rovatban tizenhárom lap rövid történetét mutattam be az *Unitárius Élet* kedves olvasóinak azzal a szándékkal, hogy felelevenítsem az unitárius szellemi hagyományokat, és hogy a kulturális folyamatosságért munkálkodó elődeinknek emléket állítsak. Remélem, hogy az unitárius művelődési eszmények folyamatossága általunk és felnövő fiataljaink által biztosított lesz.

Muszka Ibolya

Áhítat

Kedves Testvéreim!

„Én nem így képzeltem el a rendet...”-társadalmi, politikai és személyes jelentéssel töltjük meg, Úgy idézgetjük, ismételtetjük József Attila sorát. Ebben a törvények és törvényszerűségek, merev formák és lemerevedett gondolkodások világában az ember, mint a levegőt szomjúhozza a rendet.

Az elgondolkozó ember fennakad, ha helyét keresi a világban. „Azért vagyunk a világban, hogy valahol otthon legyünk benne”, – csak elindítja a választ bennünk. Amikor nemcsak elfogadni, de hozzáadni is tudunk környezetünkhöz, amikor megteremtjük az otthonérzést, akkor adunk választ a kérdéseinkre. Ha létezésünket, mint bensőséges lényeket és okot fogadjuk el, eljutunk, mint hitese gondolkodó ember, a világ önmagáért való tiszteléséhez, így világosan, a teremtmény alázatosságával látjuk az egyetlen eredőt, a Kezdetet, a teremtő Istenünket!

Mindenki számára ismerős a kiválasztott textus. Avatottak, mélyebben érdeklődők tudják: a zsidó fogság idejétől kezdve a teremtés kérdése jelentős szerepet töltött be Izrael népe gondolkodásában. Így a fogság után a kánaáni-babiloni mitológiából átvett jegyekkel született meg a Papi Író műve, Deutero-Ézsaiás ismeretével, a feltétlen monoteizmus alapján áll, melyben az egyistenhitből fakadó tanítás az emberiség egységének hite.

A zsidó vallásos szokás hatására egy sabbat- azaz egyhetes periódus keretében ábrázolja Isten teremtő munkáját. –

A teremtéstörténet – prehistoria. Ezzel a mitológiai képpel vezet be a Szentírás a hit világába, – nemcsak keresztény, de természetesen a zsidó és még az iszlám hitgondolat szerint is. A költészet nyelvén mondja el a korabeli zsidó világszemlélet alapgondolatát, nevezetesen, hogy Isten a Teremtő. Más, hiszem, hogy ismertebb, ez a teremtéstörténet a modern kozmogóniánál. Nem is kíván vetekedni, még kevésbé vitatkozni a tudomány precizitásával a vallás ünnepélyes bája, a bibliai versek költői emelkedettsége.

A teremtés, azaz a létezés kezdete felett Isten áll.

Így lesz önmagában teljes a történet, nem műszerekkel mérhetően, nem emberi ésszel beláthatóan.

Az első mozzanat: Isten megalkotja a világ színterét, az eget és a földet. Van itt egyfajta sorrendiség, először az eget, majd a földet. Ezzel találkozunk az evangéliumban is: Keressétek először Istennek országát!...

Az égről itt azonban kevés szó esik, annál több a földről. A kietlenség és pusztaság – „tohu vá bohu” – az alakatlan anyag rendezetlen, élettelen, zűrzavaros képe. A mélység – „tehom” – az összevisszaság, a káosz fenyegetése, amelyen csak az Isten teremtő ereje változtathat a rend világának létrehozásával. Tehát az emberi viszonylagosság pólusa lesz a „lent” és a „fent”, ez a világmindenség képe bennünk. E pólusok mintájára születik meg minden ellentétpár: jó – rossz, világos – sötét, mély – magas,...-mindennek ura a teremtő Isten, az egyetlen és egyedüli.

Weöres Sándor így fogalmazza meg a teremtő és teremtettség viszonyát: „Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás, alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.”

Így hát létezésünk a lent és fent közötti intervallum. Isten létezése az egész tér. Isten egybefogja a pólusokat, meg-

szabja a rendet és őrzi is: „Isten lelke lebeg vala a vizek felett.”

A teremtés isteni privilégium. Bennünk is az isteni rész az alkotó-teremtő, mert „az ő hasonlatosságára teremtette az embert”. Így mi is a kis teremtéstörténeteinkkel élünk-halunk, vagyunk részei a nagy teremtési munkának, amely még ma is folyik, vagyunk részei a REND vágyával.

Felnőtté akkor leszünk, amikor már nem okoz gondot, hogy bennünk van a két pólus, a két vonzódás: az égi- mint az imádkozó énünk, a földi- az élet fenntartására irányuló anyagiasság gondolkodás. E kettő megfér bennünk, kiegyezik, nem oltja ki egymást, egyensúlyban tart. Így tudjuk vállalni a döntés felelősségét, mikor, melyik területen vagyunk, – a teremtés méltóságával.

Sokan bebizonyították, hogy rendben áll a világ, legalább ennyien az ellenkezőjét. Kinek higgyünk?

Valószínűbb az, hogy a bennünk levő rendet vetítjük ki olyankor, ha szólunk, szavakkal ítélkezünk. Az univerzumot nevezve a teremtet világnak, behúzódnak porszem várukbá. A kicsi, a véges a végtelenről nyilatkozik, természetesen kábultan a fejkapkodástól, mert hát beláthatatlan, átfoghatatlan a világ.

Itt a prédikátori hiábavalóság a kicsinységünk szédületében?

A bennünk levő rendet vetítjük ki, mondtam, és rációlok a hiábavalóságra! Nem vagyok elveszett gyermeke Istennek, ha belátom, ha hiszem: az Ő teremtő munkája bensőm rendje is. És ha isteni a rend bennünk, a nagy egészhez arányuló harmóniában van vele. Alkotórésze és alkotó része lehetek a teremtés tervének, a tökéletesedés pillanata pedig: Isten országa.

Ha így képzelem el a Rendet, nem fenyeget már létezésem tériszonya, Isten gyermeke vagyok, és büszke munkatársa a teremtésben.

Ámen.

Miklósi-Vári Katalin
teológiai hallgató

Merengések egy menekülttáborban(ról)

Gyönyörű szép nap volt szeptember huszonnyolcadika. Nekünk teológusoknak egyben az új tanév (kinek-kinek hányadik) második napja is. És egy felejthetetlen nap: gondolkodásra indító, tetekre sarkalló nap is. Ugyanis meglátogattuk az erőspusztai menekülttábor.

Nem tudom a többiek hogy voltak vele, de én egy kicsit szorongtam az arra vezető úton. Soha nem jártam még menekülttáborban, s ha egy kissé mélyebben belegondolok, szívesen ki is hagytam volna a látogatást. Talán mert félek látni a szomorúságot, a reménytelenséget, a nagy bánatot, és a keserves kilátástalanságot. Talán mert erdélyi lévén, nemrégén még én is ezeket éreztem, csak egy kicsit kisebb intenzitással.

Ezért tapasztaltam magamban kitörő örömet, amikor megláttam az erőspusztai menekülttábor. És mit is láttam ott? Először is egy épülő, szépülő nagy házat, munkát. Jótékony munkát, mert hajlékot teremtet azoknak, akiknek hajlékát igazságtalan háború vette el; mert feledtetni képes – azt gondolom – azt, amit soha nem lehet elfelejteni: a megaláztatást, a menekülést.

A menekülttáborban délvidéki menekültek laknak: horvátok, szerbek, bosnyákok, magyarok. Ők építik, javítják azt az épületet

és környékét, amit a Kertészeti Egyetemről vett meg az Ökumenikus Szeretetszolgálat, melynek alapító tagja a mi egyházunk is. Az építkezést Kováts Béla nagy szeretettel és lelkesen irányítja. Elmesélte, hogy nagyon szereti ezeket a táborokat (két évig a nagyharsányban dolgozott), együtt élt és él a lakókkal, részt vesz hétközi- és ünnepnapjaikban, abban, hogy jó avagy szomorú híreket kaptak hazájukból.

A menekültek az új épület befejezéséig-hiszen teljesen újjá varázsolják a házat- a konyha- és étkezőépület nagyobb szobáiban laknak. Köztük nagy az egyetértés, ide nem tolakodott be az etnikumok közötti ellenségeskedés. És valószínű, nem is fog soha. Valahogy így gondolta azt a Horvátországból érkezett magyar bácsi is. Szerinte a háborút a „nagy emberek” a hatalmasok, a vezetők robbantották ki, és tartják most is „életben”. Az egyszerű emberek egyszerűen csak emberhez méltóan szeretnek volna élni. Azt remélték: békében meg tudják oldani térségük problémáit. Amikor erőspusztai életük felől kérdeztük, Lajos bácsi azt mondta: „Nekünk itt jó.” Igen, nekik itt jó, itt emberszámba veszik őket, itt visszakapják megtépzott embervoltukat. Itt vallásukat is gyakorolhatják-többségük moszlim vallású. Kováts Béla ezzel kapcsolatban mondta el, hogy a menekülteket meg szokták látogatni a magyarországi moszlim közösségek, a nagy ünnepeken főleg. És a táborban lehetőségük van a rituális szertartásokat is elvégezni. Rögtön arra gondoltam: Kováts Béla cselekszi a szeretetet. A legfontosabbat, amire ezeknek az embereknek szükségük van. És a menekültek-úgy éreztem és láttam- a helyzetükhöz képest boldogok, és boldogok ha elmesélhetik kálváriájukat. Főleg azoknak, akik segítő kezet nyújtottak feléjük. Ezek az emberek bíznak Bélában és bíznak bennünk is, hiszen mi is teszünk valamit azért, hogy ők visszanyerjék bizalmukat. Ezért láttam a szemükben az örömet és a szeretet. Lehet, hogy hitetlenkedőnek tűnök, de mindig is azt képzeltem, hogy a hasonló sorsú emberek mindig sírnak. Hogy képtelenek akár egy percig is feledni azt, ami velük történik. Az erőspusztai menekültek, úgy látszik, nem így vannak. Hála érte az Istennek! Allahnak, avagy az Úrnak, a mi Istenünknek!

Amíg a táborban jártunk, nézelődtünk, egy zsoltárvers járt a fejemben; amikor merengéseimet írom, már az egész zsoltár: a Huszonharmadik. Álljon ez a zsoltár itt teljes egészében, és legyen az én merengéseim csúcspontja; legyen az én könyörgésem, kérésem, hála és dicsőítésem: legyen az én imádságom.

„Az Úr az én pásztorem, nem szűkölködöm.
Füves legelőkön terelget, csendes vizekhez vezet engem.
Lelkemet felüdíti, igaz ösvényén vezet az ő nevéért.
Ha a halál árnyéka völgyében járok is, nem félek semmi bajtól,
mert te velem vagy: vessződ és botod megvigasztal engem.
Asztalt terítesz nekem ellenségeim szeme láttára.
Megkened fejemet olajjal, csordultig van poharam.
Bizony jóságot és szeretetet elkísér életem minden napján,
és az Úr házában lakom egész életemben.”

Ravai Réka Júlia
teológiai hallgató

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat október 30-án szentelte fel Erőspusztán új, menekülteket befogadó központját. A felszentelést dr. **Hegedüs Lóránd** református püspök és dr. **Harmati Béla**, az Ökumenikus Tanács elnöke, evangélikus püspök végezték. A menekültotthont ünnepélyesen adta át dr. **Konrad Raiser**, az Egyházak Világtanácsának főtitkára és **Thomas Birath**, az ENSZ menekültügyi főbiztosa. Egyházunkat **Orbókné Szent-Iványi Iлона** lelkesítő és ifj. **Bencze Mártonné** képviselte.

Az Egyházi Képviselő Tanács Ülése

Ez évi harmadik rendes ülését az EKT 1993. szeptember 25-ikén tartotta meg. A testület jóváhagyólag először azokról a nyári eseményekről, tárgyalásokról hallgatott meg beszámolót, melyeken Egyházunk képviseltette magát a budapesti önkormányzatnál, az Ökumenikus Tanácsban, a művelődési miniszternél, stb. Tudomásul vette Orbókné Szent-Iványi Iлона jelentését delegációnk sikeres részvételéről az Indiában tartott IARF-kongresszuson, valamint Szász János ismertetését a pécsi disputa emlékére rendezett aug. 1-jei ünnepségről; (e két témáról lapunk előző számában külön cikkek olvashatók.) A jogtanácsosok a Huszti-féle lakás- és kártérítési ügyekről szóltak. Vita után az EKT úgy határozott, hogy az érintett elhunyt folytán előállt új helyzetben további perles előtt tárgyalni kell az örökösökkel egy békés, nem-bírósági megoldás lehetőségéről.

Az EKT ezután megtárgyalta az 1993. októberi unitárius konferencia előkészületeit és jóváhagyta annak szervezeti, illetve költségvetési kereteit. (A tanácskozásról általános értékelés szól e lapszámunk más hasábján.)

A főhatóság a továbbiakban részletes jelentést kapott a Magyarországi Unitárius Egyház pénzforgalmáról (az 1993. aug. 1-jei állapot szerint) és azt a számvevő pozitív véleményezése alapján egyhangúlag, meglepedéssel nyugtázta. Ugyanakkor döntött egyes parókiák felújítási-beruházási igényeiről, (Dunántúli Szórvány e.k. 250.000,- Ft., Hódmezővásárhelyi e.k. 15.000,- Ft., Budapesti Egyházközség 1.200.000,- Ft., és engedélyezte, hogy a BUE balatonarácsi ingatlanát megosztás után elidegeníthesse). Ugyancsak megszavazott egyházi címeres zászló készítésére 26.000,- Ft-ot.

A Képviselő Tanács végül visszatérőleg foglalkozott a kolozsvári anyaegházal való kapcsolatépítés problémáival. Vita után megerősítette az évente négyszeri találkozó szükségességét, és elfogadta egy, a jövő évben tartandó egyetemes unitárius zsinat gondolatát, valamint az unitárius egységnyilatkozat tervezetét. Felhatalmazta az Elnökséget, hogy tovább tárgyaljon az érdekeltekkel a lelkészutánpótlás magyarországi gondjainak megoldásáról, s ezen belül a budapesti evangélikus teológián jelenleg tanuló unitárius hallgatók helyzetének kolozsvári közreműködéssel történő rendezéséről.

Dr. L. E.

Felhívás

A Budapesti Unitárius Egyházközség idén ismét ingyenes karácsonyi ruhasegély akciót rendez erdélyi menekültek és rászorulóknak számára a IX. ker. Högyes E. u. 3-ban. A felajánlások (jó minőségű, használt ruhák) gyűjtése 1993. dec. 6-10-ig délután 3-6 között történik a Högyes E. u. 3. fsz. 3. sz. alatt.

A ruhasegély szétosztása: 1993. dec. 19-i istentisztelet után (11 után) valamint 20-án, 21-én délután 2-6 óra között.

Unitárius műsorok a médiákban

Magyar Rádió, Kossuth középhullámon, dec. 31-én, 13.30-kor Hitélet c. műsorban „Egy az Isten” címmel unitárius félóra.

Egyházközsegeink életéből

BUDAPEST

Halottak napja előtt *Bencze Márton* egyházi elnök, *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkész és *Vadady Attila* kántor az egyházunk nevében 22 egyházi sírra helyezték el a kegyelet koszorúit.

November 1-jén halottak napi istentiszteletet tartottak a Nagy Ignác utcai templomban *Szász János* és *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkészek szolgálatával. Megemlékeztek az elhunyt egyházi személyekről és atyáinkfiai hozzátartozóiról.

Dávid Ferenc ünnepség

Egyházalapító püspökünk halálának évfordulóján, nov. 14-ikén, vasárnap de. emlékeztet tartottak a hívek a Nagy Ignác utcai templomban *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkész és *Leon Hopper* amerikai unitárius lelkész szolgálatával. Az istentisztelet után a hívek a Dávid Ferenc utcában elhelyezett emléktáblához mentek, ahol *Bencze Márton* egyházfő mondott beszédet az ünnep jelentőségéről, majd koszorút helyezett el egyházunk nevében.

Gyülekezeti estek

Ez év november 6-ikán a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben egy igen jól sikerült, jó hangulatban lezajlott szeretetvendégséget rendezett a Budapesti Unitárius Egyházközség.

A nyitó áhítatot *Orbókné Szent-Iványi Ilona* lelkész tartotta.

Az ünnepi rendezvényen kedves vendég házaspárt üdvözölhetünk: *dr. Gellérd Juditot* és férjét, *dr. George Williams-et*. *Dr. Gellérd Judit* egy magával ragadó előadásban azt a missziós munkás-

ságot ismertette, amelyet az Egyesült Államokban fejtett ki – és fejt ki – a férjével együtt, mind a mai napig.

Értesülésünk szerint a Williams-házaspárt a Berkeley-i egyetemen a közeljövőben teológiai díszdoktorrá avatják.

Az erdélyi unitáriusokkal fenn tartott kapcsolat ápolására az Egyesült Államokban eddig mintegy 260 ezer dollárt sikerült gyűjteniük. Egyebek között mintegy tíz, magyar nyelvű teológiai munkát fordítottak le angol nyelvre, közöttük az édesapa *Gellérd Imre* prédikációit és esszéit adták ki.

Az est zenei programját ugyancsak *dr. Gellérd Judit* szolgáltatta, és az amúgy is magas fokon izzó hangulatot szép hegedűszólójával tette még feledhetetlenebbé.

Az esti összejevetelt hagyományos szeretetvendégség zárta, amelyet az egyházközség lelkes asszonyai (*Siska Ferencné*, *Pándúr Gézánné*, *Nagy Sándorné*, *Kovács Gyuláné*) készítettek el.

Högyes Endre utca

November 20-ikán, szombaton a Högyes Endre utcai gyülekezeti teremben *Dávid Ferenc* emlékünnepelet és szeretetvendégséget rendeztek, amelyen evangelizációs áhítatot *Nyitrai Levente* kocsordi lelkész tartott. Az egyházközség fiataljai nagy sikerrel adták elő Gyallai Domokos: „A kolozsvári kerekő szava” című egyfelvonásos színművét, majd – *Balogh Éva* előadóművész sajnálatos balesete miatt (lábtörést szenvedett) – *dr. Kádár Zoltán* professzor mély átéléssel olvasta fel Gyulai Pál Pókainé című versét.

Az emelkedett hangulatot csak fokozta a gyülekezet templomgondozójának, *Csiki Zelmának*, és segítő társainak: *Szentpáli Lidiának*, *Mag Elvirának* nagy hozzáértéssel elkészített vacsorája.

Pestszentlőrinc

Október 24-ikén rendezték Pestszentlőrincen az első őszi gyülekezeti összejevetelt. *Dr. Jakab Jenő* bibliaolvasása után *Ütő Endre*, a Magyar Állami Operaház igazgatója tartott nagy sikerű előadást „Az én unitarizmusom” címen. Feszült figyelemmel hallgatta a termet zsúfolásig megtöltő gyülekezet egy világi testvérünk mély átérzéssel előadott hittani tanulmányát, melyet a közeljövőben folytatni fog az előadó. Az egyház tervbe vette nyomtatásban kiadni a tanulmányt.

Ezt követően *Rajti Mihály* és *Jakab Mária* szavalata kapott sok tapsot.

A borsostokány vacsorát *Bézsényi Gyuláné* vezetésével főzték a gyülekezet asszonyai.

A tortaárverés – a torta *Pálffy Csilla* ajándéka – zárta a minden szempontból jól sikerült hangulatos estét, melyen részt vett *Bencze Márton* püspökhelyettes, egyházi elnök és *dr. Lőrincz Ernő* főgondnokhelyettes hitvesével.

FELHÍVÁS

Karácsonyi istentiszteletek

A Budapesti Unitárius Egyházközség templomaiban, Karácsony mindkét napján, úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet tartunk, a Nagy Ignác utcában de. 11 órai, a Högyes Endre utcában de. 10 órai kezdettel, dec. 25-ikén és dec. 26-ikán.

Erre az egyházi ünnepre is szeretettel hívjuk és várjuk híveinket, hogy részesüljenek a szeretet közösségében.

Gyermekek karácsonyfa ünnepély

A kialakult szokásoknak megfelelően, ebben az esztendőben is megrendezzük a gyermekek karácsonyfa ünnepélyt a Nagy Ignác utcai fűtött templomunkban, 1993. dec. 19-ikén, vasárnap du. 5 órai kezdettel. Erre az alkalomra szeretettel hívjuk a fővárosi unitárius gyermekeket, hozzátartozóikkal együtt.

Amerikai vendégek Pécsen

Pécsen is útjába ejtette David és Judith Keyes egyesült államokbeli unitárius lelkész és felesége, Szász János dunántúli lelkész és Szent-Iványi Katinika kíséretében.

A szabadságát Magyarországon és Erdélyben töltő házaspár San Francisco „Oakland-negyedéből” érkezett hozzánk, látogatásuk fő célja a kolozsmonostori új unitárius templom építése körüli bonyodalmak tisztázása.

A házaspár annak szeretett volna utána járni, hogy San Francisco és Kolozsvár polgármestere (Gheorghe Funar) közötti megegyezés után jóváhagyott templomépítés hol tart. Sajnos a kolozsvári polgármester, habár a román kormány az építési területet az egyház rendelkezésére bocsátotta, az utolsó pillanatban nem engedélyezte az építkezést.

– A San Francisco-i gyülekezet testvérgyülekezeté szeretné fogadni a kolozsmonostori unitáriusokat. San Franciscoban 9–10 unitárius templom működik 4–5 ezer hívővel, míg Észak-Kaliforniában és Hawaii-ban legalább 35 templomról tudok-számolni a lelkész- és a hívők között elég sok a Magyarországról és Erdélyből kiszármazott.

Az erdélyi körúton végigjárták az unitáriusok által lakott vidékeket, sok történelmi emlékműnél is megfordultak.

David Keyes lelkész, aki részt vett a tordai ediktum emlékére rendezett „Az unitarizmus ma” című budapesti rendezvényen, erdélyi útján, Kolozsváron az Unitárius Teológián előadást tartott a mai amerikai unitarizmusról.

– A három hét, amit Erdélyben töltöttünk, rövid időnek tűnt, de mi a hangsúlyt inkább Kolozsvárra helyeztük, az ottani Unitárius Teológián átadtuk Earl Morse Wilbur amerikai professzor „Az unitarizmus története” című könyvét, és olyan, Amerikába kimentett könyvek fénymásolatát, amiket a Ceausescu-diktatúra ideje alatt sikerült kimenteni.

Pécs szomorkás, esős idővel fogadta amerikai vendégeit, de ők ennek ellenére is arról biztosítottak bennünket, hogy jól érezték magukat körünkben, és szeretnének viszontlátni San Franciscoban! Mi azt tudjuk, hogy ez egy magyarországi, mindennapi kenyeréért küszködő átlagembernek csak álom, de álmodni, azt még szabad.

Bandi András

BEREGI HÍREK

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör támogatásával az 1923. sz. Brassai Sámuel cserkészcsapat a Magyar Cserkészszövetség gödöllői emléktáborának az 1993-as Jamboree tiszteletére egy szép beregi faragású emlékkopjafát ajándékozott. A sötétbarna színben pompázó kopjafa a táborparancsnokság bejáratát díszíti és hirdeti a Brassai csapat dicsőségét.

Szárszó és az egyházak címmel az 1943-as szárszói konferencia emlékére cikket közöl a Honismeret c. folyóirat. A Református Zsinati Levéltár adataira hivatkozva többek kö-

zött közli az 1943-as konferencián résztvevők felekezeti megoszlását.

református	246 fő
evangélikus	2 fő
unitárius	8 fő
római katolikus	111 fő
*	

A Pécsi Disputa emlékére rendezett ünnepségre a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör is készült.

Felhős Szabolcs beregi szórványgondnok már 1986-ban szorgalmazta a pécsi történészek és városatyák körében a pécsi unitarizmusnak emlékét állító emlékmű, vagy emléktábla avatását. Az augusztus elsejei emléktábla avatására 100 db. emléklevelezőlapot bocsátottak ki. Objektív akadály miatt a koszorúzást egy későbbi alkalommal ejtik meg.

A füzesgyarmati unitárius templom építésének 90. évfordulójára a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör négy fős delegációval vett részt. Bekapcsolódtak az ünnepségbe és megkoszorúzták a templomban elhelyezett emléktáblát. Az évfordulóra 100 db. emléklevelezőlapot adott ki a protestáns kör.

Cserkészélet Beregben

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör kezdeményezésére és támogatásával a beregi térségben 1990-ben Tiszaadonyban zászlót bontott az 1923. sz. BRASSAI SÁMUEL cserkészcsapat. Ökumenikus istentisztelet keretében avatták fel az új csapatot (református, görög katolikus és unitárius lelkészek közreműködésével.)

Azóta már több cserkészcsapat alakult a körzetben. Idén nyáron a szabadelvű protestáns kör támogatásával Csarodán körzeti tiszti és őrvezetőképző tábor alakult abból a célból, hogy a protestáns körnek is új csapatvezetőket képezzenek. Ennek köszönhetően az ősszel beindulhattak a Balázs Ferenc, Orbán Balázs és a Kriza János cserkészcsapatok. Szeretnénk kiépíteni a testvéri kapcsolatot a budapesti János Zsigmond és a Kriza János cserkészcsapatokkal. Bízunk benne, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház is támogatja törekvésünket és segít az ökumenikus táborok kialakításában mind a Duna, mind a Tisza partján, illetve a Balaton partján.

Vasvári Sándor

A Brassai-csapatzászló alatt

Brassai ház Torockón

Házavató ünnep volt Torockón 1993. IX. 25-ikén. Brassai Sámuel szülőföldjén, Kriza János szolgálati helyén sikerült a Brassais Véndiák Alapítvány házat venni.

Az ötlet 1990 tavaszán született, amikor a Romániai Magyar Középiskolások Szervezete Iskolaúj-ság találkozót rendezett Torockón. Az egész Erdélyből összesereglett magyar középiskolás gyerekeknek csak nagy nehézséggel tudtunk szállást biztosítani.

Az ötlet megvalósítása három évbe telt. A ház csak 1994 májusára lesz üzemképes. Még sok mindenre van szükségünk ahhoz, hogy vendégeinket majd elláthassuk. Reméljük, hogy még sok segítőkész barátunk lesz. A házat ugyanis adományból vettük és tataroztuk.

Dr. Gellérd Juditnak, a kaliforniai Center for Free Religion munkatársának segítségével az Alapítvány összeköttetésbe került a torockói származású kaliforniai egyetemi tanár Tóbiás Károly professzorral és feleségével, Vörös Katalin asszonnyal. A házat a Tóbiás házaspár nagylelkű adományából sikerült megvenni.

„Történelmi emlékek megőrzése és a kulturális hagyományok művelése az a cél, amit támogatni akarok adományommal” írta Tóbiás professzor a házavatókhöz címzett levelében, melyet felesége, Vörös Katalin olvasott fel.

„A házavatás nem profán dolog. Szertartásnak kell lennie, amelyben az egybegyűltek azt ünneplik, ami nem kőben, fában, téglában van. Ami több, mint a ház anyaga, materiális szépsége”-mondotta beszédében Cs. Gyimesi Éva egyetemi tanár, aki nemcsak mint volt brassais diák, hanem mint a Collegium Transsylvanicum Alapítvány képviselője volt jelen az ünnepségen. „Mert a ház a közös munka eredménye, a szorgalom és az áldozat jelképe. A ház megtestesülése annak a szolidaritásnak amit a közös erőfeszítésben megtapasztalhattunk. Az építés, legyen az anyagi vagy szellemi, folytonos egymásrautaltságot jelent. A másik ember nélkül képtelenek vagyunk rá. Téglái vagyunk magunk is egy-egy ilyen valóságos vagy szellemi épületnek. És jaj

annak a háznak, amelynek kövei nem csiszolódnak össze, téglái nem illeszkednek egymáshoz! Éppen ezért építkezni nem lehet békétlenül vagy gyűlölettel. A ház, legyen az bármilyen kicsi, a béke és a szeretet gyümölcse.”

A házavató ünnepség a fehér, puritán egyszerűségű torockói unitárius templomban megtartott hálaadó istentisztelettel zárult, ahol Zsigmond Kinga volt brassais diák, ma III. éves teológiai hallgató, a következő igét olvasta fel az egybegyűlteknek: „De aki a szabadság tökéletes törvényébe tekint bele, és megmarad mellette úgy, hogy nem feledékeny hallgatója, hanem tevékeny megvalósítója: azt boldoggá teszi cselekedete”. Jakab levele 1,25.

A „tevékeny megvalósítók” mind együtt voltak – Kaliforniából, Budapestről, a hollandiai Zwolle-ból és Kolozsvárról. Boldoggá tette őket a közös cselekvés öröme, és bizodalommal csendült fel ajkukról a protestáns zsoltár „Tebenned bízunk eleitől fogva”.

Hantz Lám Irén

a Brassai Sámuel Liceum tanára, Kolozsvár.

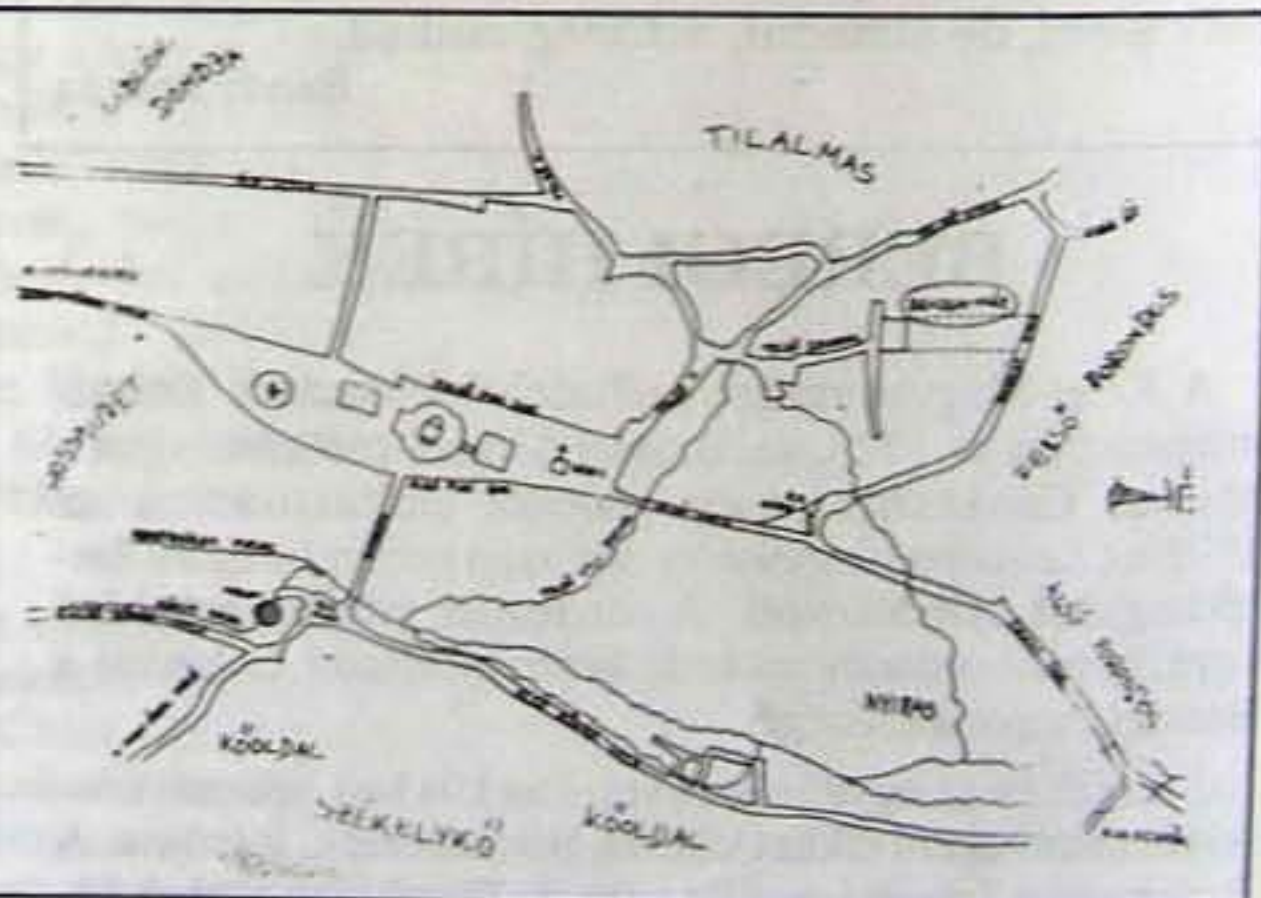
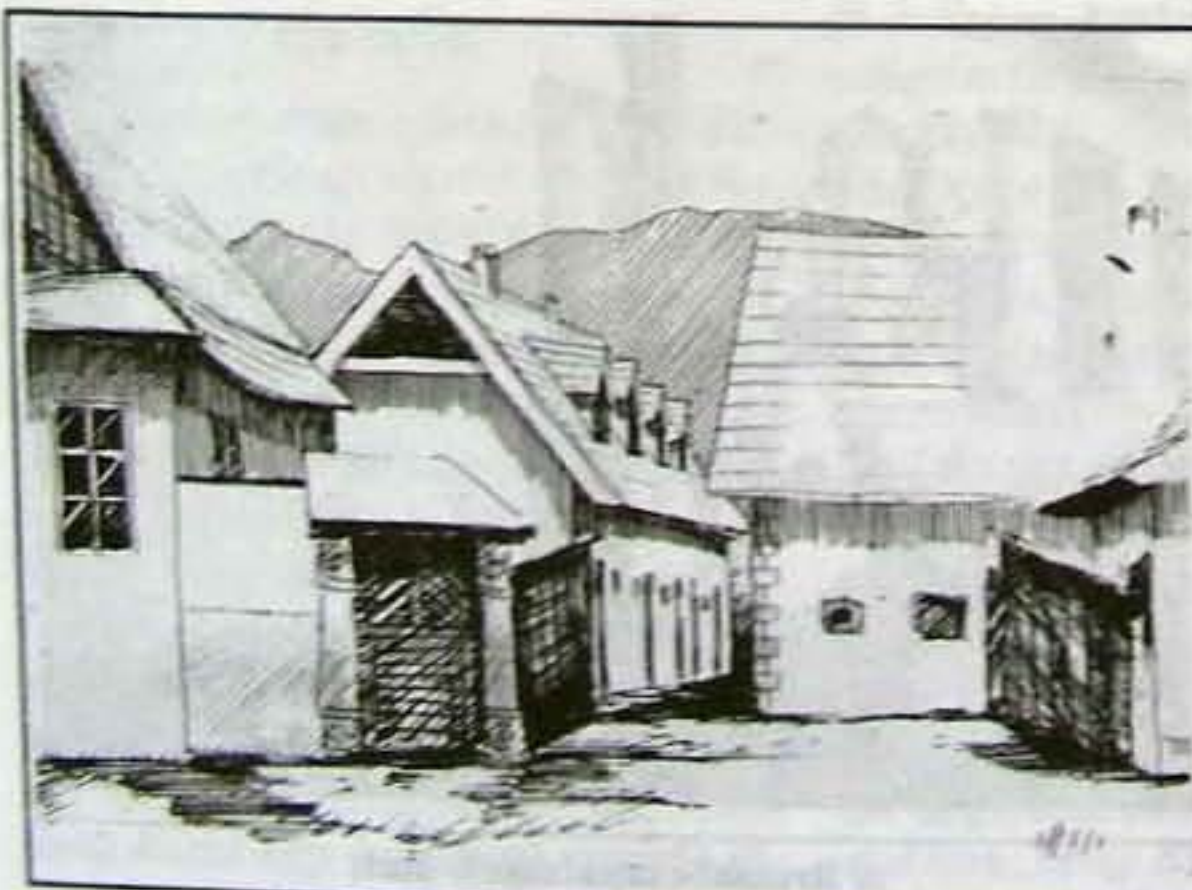
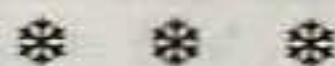
P. S.

A Ház céljait támogatni óhajtok az alábbi címen jelentkezhettek:

Brassai Sámuel Alapítvány
H-1277 Budapest Pf.: 7

Pénzadományaikat eljuttathatják Magyarországon: Magyar Hitelbank 327-11596, adószám 18038718-1-01.

Szíves adományaikat előre is köszönjük!

Az Unitárius Alapítvány felhívása

Az 1993. II. 27-én kelt okirattal létrehozott (lásd: UNÉL 1993. évi 2. sz.) Unitárius Alapítványt a Fővárosi Bíróság mint Cégbíróság 9. Pk. 60547 (1993) 2. sz. alatt f. év VI. 8-án kelt végzésével bejegyezte. Az induló vagyon időközben dr. Kaplayné dr. Schey Ilona 10 000 Ft-os, dr. Gellérd Judit és George Williams (Kalifornia) 100 – 100 dolláros adományával gyarapodott. Köszönet érte!

A kuratórium vezetése július végén megnyitotta az Alapítvány saját, önálló bankszámláit. Kérjük híveinket, rokonszenvezőinket bel- és külföldön egyaránt, hogy csatlakozásaikkal, adományaikkal támogassák a nemes célokat szolgáló Alapítványt.

A számlaszámok: Forint: 51580 – 8, MNB 217 – 98292

Deviza: B. 102 085

Számlatulajdonos: Unitárius Alapítvány 1055 Bp. Nagy Ignác u. 2–4.

Számlavezetőbank: OTP XIII. ker. fiók, 1136 Bp. Tátra u. 10.

Az alapítvány javára befizetett összeg az adóalapból leírható!

Külföldi kedves adományozóinkat kérjük, hogy hozzájárulásaikat készpénzben, vagy csekk esetén Money Order vagy Cashier's Check formájában (ne magáncsekkben) juttassák el.

HÍREK

A Keresztény – Zsidó Társaság október 11–12-én Szentírásstudományi szimpóziumot rendezett a Református Teológiai Akadémia dísztermében. Az újszövetségi előadáson Bencze Márton püspökhelyettes, a Társaság alelnöke tartott biblíamagyarázatot a Makariznák (Hegyi beszéd) első tételéről.

Az Erdélyi Szövetség okt. 16–17-én „Erdély jelene és jövője” címmel rendezte meg harmadik tanácskozását Egerben. A találkozó témája a határainkon túl élő magyarok sorsa, gondja és fennmaradásának esélyei, valamint a közös jövő kialakításának lehetőségei volt. Több jeles résztvevő között felszólalt dr. Murvay Sámuel, egyházunk jogtanácsosa, a szövetség alelnöke, és dr. Gyarmathy György egyetemi professzor, Zürichben élő atyánkfia is. A Romániai Unitárius Egyház részéről Kolcsár Sándor marosvásárhelyi esperes vett részt az eseményen.

Az 56-os Magyarok Világszövetsége Világtalálkozója alkalmából október 15-én ökumenikus istentisztelet rendeztek a Bazilikában. Az 56-os zászlót Tőkés László, a Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke, az Emlékezés gyertyáját dr. Tempfli József nagyváradai megyéspüspök áldotta meg. Egyházunkat Bencze Márton püspökhelyettes képviselte. Az istentiszteleten meghívottként részt vettek még dr. Kovács Lajos püspök és erdélyi vendégeink.

Október 23-án a rákoskeresztúri Új Köztemetőben, a 301-es parcellánál állami és egyházi vezetők megemlékezést és koszorúzást rendeztek. Nemzeti ünnepünk alkalmából Bencze Márton püspökhelyettes vett részt az ünnepélyes aktuson.

November 4-én délelőtt a Kerepesi temető Nemzeti Sírkertjében tisztelet-adásra került sor az 1956-os forradalom és szabadságharc áldozatainak emlékére. A történelmi egyházak vezetői között a koszorúzáson jelen volt Bencze Márton egyházi elnök is.

Az Országos Rendőr-főkapitányságon nov. 2-án rendőrmártírok emlékére kegyeleti emlékművet avatott Boross Péter belügyminiszter. Egyházunk képviselőjében dr. Jakab Jenő lelkész-jogtanácsos és dr. Lőrincz Ernő főgondnokhelyettes koszorúzta meg az emlékművet.

Az Ausztriában élő erdélyi unitáriusok számára november 7-én Bécsben istentiszteletet tartott Bencze Márton püspökhelyettes. Utána több órás beszélgetés következett az erdélyi unitarizmus jelen helyzetéről. Egyházi küldöttségünk, melynek tagjai voltak dr. Lőrincz Ernő főgondnokhelyettes, dr. Sztankóczy Zoltán presbiter, ifj. Bencze Márton egyházi titkár, Szépfalusi István bécsi esperes, a Magyar Lelkigondozó Szolgálat vezetőjének meghívására érkezett Bécsbe.

Külügyi hírek

Az őszi során nagyobb vendégjárás volt egyházunkban. Korábbi beszámolóinkban hírt adtunk arról, hogy – hála Istennek – erdélyi testvéreink szép számban vettek részt az októberi konferencián.

Kereki Gábor angliai ny. lelkész és felesége, Joan asszony egy hónapot töltöttek hivatalosan Budapesten, angliai testvéreink nevében. Örömről szolgált, hogy ismét üdvözölhettük őket, s hogy aktívan részt vettek a Nagy Ignác utcai gyülekezet életében.

Anghy Davidson Gyöngyi, Angliában élő kedves atyánkfia is hosszabb időt töltött Magyarországon, rendszeresen részt vett a pestszentlőrinci és a központi gyülekezet életében.

Nykle Scholten, hollandiai testvérünk pár napos hivatalos látogatást tett egyházunknál, érdeklődött helyzetünkről, életünkről.

Rev. dr. Leon Hopper amerikai, és Gretchen Thomas kanadai unitárius lelkészek egy hetet töltöttek egyházunk vendégeként Magyarországon. Jövetelük célja az volt, hogy a magyarországi egyházközösségeknek is – az erdélyihez hasonlóan – testvérgyülekezeteket keressenek Amerikában és Kanadában. A három fővárosi templom mellett, vidékre is eljutottak. Szász János lelkész kíséretében a dunántúli szórvány életével ismerkedtek meg Pécsen, Szekszárdon és Polgárdiban, majd Gálffy Gábor kalauzolása mellett Hódmezővásárhelyre látogattak el. (A Szegedre is tervezett látogatás a hatalmas méretű havazás miatt hiúsult meg.) A vendég lelkészek nov. 14-ikén a Nagy Ignác illetve a Hőgyes Endre utcai gyülekezetben végeztek istentiszteleti szolgálatot. Elutazásuk előtt ígéretet tettek arra, hogy minél hamarabb segítenek a közvetlen kapcsolatok felvételében.

Rev. David Keyes és felesége hosszabb időt töltöttek Budapesten, hogy megismerkedjenek egyházunk életével. Vidéki egyházi útjukról Bandi András pécsi hívünk számol be.

Az MTA által rendezett tudományos konferencián itt volt Budapesten a holland testvéregyházunk neves professzora, dr. Jan van Goudoever is. Hosszabb megbeszélést folytatott dr. Ferencz József ny. püspökkel és Szász János teológiai intézeti igazgatóval.

Vitéz Vadady Albertné

Szomorú szívvel búcsúztatta a Budapesti Egyházközség szeretett és nagy tiszteletben álló örökös gondnokát Vadady Albertné, Bözsi nénit, akit 1993. okt. 6-án kísértünk utolsó útjára Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkészi szolgálatával.

Bözsi nénit 90 évesen szólította magához a Mindenható, egy hosszú betegség után.

Az 1930-as évektől kezdődően aktív tagja volt az egyházközségnek, előbb Főton majd Újpesten lett hitoktató. Ő volt az első női presbiter, majd évtizedeken keresztül gondnoka, szellemi, lelki és aktív értelmében a pestieknek. Amíg működhetett az Unitárius Nőegylet, annak volt elnöksasszonya, számtalan alkalommal csomagolta a karácsonyi segélycsomagokat, nyaraltatta a gyermekeket Magyarokúton.

Emléke legyen örök példa mindannyiunk számára az egyház szeretetében és szolgálatában, s adjon a Mindenható vigasztalást két leányának, Verának és Ágnesnek és az egész családnak.

Az áldozatos leányok édesanyjuk emlékére ötezer forintot adományoztak az egyházközségnek.

Éva Grasmück-Ponyiczky sz. Bencze Éva

A neves bágyi Benczék leszármazottja volt Bencze Éva testvérünk, aki fiatalon, 46 évesen hagyta itt ezt a földi világot. Hosszú ideje Frankfurtban élt, de soha nem feledkezett meg szülőföldjéről, az ott élő unitáriusokról és erejéhez mérten mindig segítette őket.

Nehéz, küzdelmes sorsa volt, de erős hittel állta az élet próbáit. Kilenc éves kisi fiának, Andrásnak, férjének és fivérének adjon az Úristen vigasztalást és Éva lelkét vezérelje az örökkévalóság útján. A temetési szertartást a frankfurti temetőben Orbókné Szent-Iványi Ilona lelkész végezte.

Kovács Dénes (1913–1993)

Mély megrendüléssel vettünk búcsút Kovács Dénestől, aki a szegedi unitárius gyülekezet kiváló tagja volt. Lélektermése nagyszerű, ízletes gyümölcsöket termelt: a szeretet, öröm, békesség, béketűrés, szíveség, jóság, hűség, szelídség, mértékletesség életszépítő megnyilatkozásokat.

A hűséges, szerető férj, áldozatokat hozó édesapa és nagyapa távozásával pótolhatatlan űrt hagyott szerettei lelkében.

Mint a magyarországi Unitárius Egyház tanácsosa, a szegedi unitárius gyülekezet

odaadó és lelkes gondnoka, 30 éven át szolgált unitárius közössége életét.

Türelemmel viselt hosszú betegsége után hirtelen hunyt el. Temetésén f.év október 2-án az egyházi szolgálatot Göncz Mihály a győri egyházközség lelkésze végezte.

Pihenése legyen csendes – emléke áldott!

Orbán László

A Dunántúli Egyházközség szórványgondnoka, az Erdélyi Magyarok Tolnai Egyesületének elnöke, az „Átalveto” szerkesztője 54 éves korában nemes lelkét visszaadta teremtőjének. Református kántorként, unitárius hitoktatóként munkálkodott az emberek békés közös együttélésén, a jézusi életeszmeny megvalósításán. 1958-ban politikai okból 25 évi börtönbüntetésre ítélik, amelyből hatot le is tölt a Szamosújvári börtönben. A vidéken „mindenki jótevőjeként” ismert Orbán László búcsúztatására gyűltek össze 1993. október 22-én délután a mőzsi református egyházközség imatermében. Az egyházi szertartást a helyi református gyülekezet lelkésze és Sándor Gy. Mátyás végezték. Világi részről az EMTE valamint a helyi Székely Kör nevében hangzott el búcsúztatás. Az elhunytat végakarátának megfelelően 1993. október 23-án helyezték örök nyugalomra a Homoródalmási temetőben.

Pihenése legyen csendes, emléke áldott!

özv. Széplaki Józsefné sz. Ihász Mária 80 éves

Marosi Sándor 63 éves

Andrási Ágnes 96 éves

Rusznay Kálmánné sz. Csiki Zsófia 67 éves

Kis Gézané sz. Chlebik Aranka 86 éves

Isten adjon csendes pihenést eltávozott testvéreinknek az anyaföld ölén, lelküknek üdvösséget, a hátramaradt gyászolóknak pedig vigasztalást.

Helyesbítés

Legutóbbi számunkban tévesen jelent meg Muszka Ibolya sajtótörténeti cikkének alcíme. Helyesen: Fejezetek az unitárius sajtó történetéből (1861–1947)

Kedves Olvasóink!

Örömmel tájékoztatjuk Önöket, hogy terveink szerint 1994. évtől egyházi lapunk havonta fog megjelenni. Ezzel egyidőben megszüntetjük a HELIR-rel, mint lapterjesztővel kötött szerződésünket, és az Unitárius Életet saját, egyházi terjesztésben juttatjuk el olvasóinkhoz. Éppen ezért nyomatékosan kérjük mindnyájukat, hogy akik postai úton, vagy átutalással fizettek elő lapunkra, ezt időben mondják le.

Az előfizetéseket ezentúl egyházi központunkhoz és egyházközségeinkhez „UNITÁRIUS ÉLET” jelígre kell eljuttatni. A számonkénti ár ez után sem változik, azaz 30,- Ft/lap, az egyéves előfizetésben 360,- Ft-ot jelent.

Az Unitárius Életre elő lehet fizetni a lelkészi hivatalokban is. Reményeink szerint így pontosabban tudjuk majd követni a befizetéseket, a címváltozásokat.

Külföldi olvasóink szokásos évi támogatásukat változatlanul a már megadott egyházi valutaszámlára, vagy személyesen forintban fizethetik be.

Megértésüket, közreműködésüket előre is köszönjük.

A Szerkesztőség

A Szerkesztőség tájékoztatása:
Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:
Bencze Márton
egyházi elnök

Főszerkesztő:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

Szerkesztők:
Bencze Franciska, Gálffy Gábor

Szerkesztőségi titkár:
Sándor Gy. Mátyás

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801
Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:
egyházi központunkban, a lelkészi irodákban,
vagy egyházi csekkben, Unitárius Élet jelíggel.
Évi előfizetési díj: 360,- Ft.
Egyes szám ára 30,- Ft.
Megjelenik havonta

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 132-3511)
Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272